

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**«ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ,
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ»**

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας:

«Τα δικαιώματα της γυναίκας στο πλαίσιο της ΕΣΔΑ»

Φοιτήτρια: Αιμιλία Γλαντζή

Επιβλέπων: Πέτρος Λιάκουρας, Καθηγητής

ΠΕΙΡΑΙΑΣ,
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2025

Στην οικογένειά μου

Το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό, δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον, τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρος μου, μού αφαιρείται ανά πάσα στιγμή, αμέσως, ο τίτλος.

The intellectual work fulfilled and submitted based on the delivered master thesis is exclusive property of mine, personally. Appropriate credit has been given in this diploma thesis regarding any information and material included in it that have been derived from other sources. I am also fully aware that any misrepresentation in connection with this declaration may at any time result in immediate revocation of the degree title.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες.....	6
Περίληψη.....	7
Abstract	8
Πίνακας συντομογραφιών	9
Εισαγωγή	10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

1.1 Σημασία-Ορολογία.....	11
1.2 Ατομικές ελευθερίες και όρια.....	12
1.3 Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.....	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΦΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

2.1 Ατομικά δικαιώματα.....	15
2.2 Κοινωνικά δικαιώματα.....	15
2.3 Πολιτιστικά δικαιώματα.....	16
2.4 Περιβαλλοντικά δικαιώματα.....	16
2.5 Ψηφιακά δικαιώματα.....	17
2.6 Δικαιώματα Αυτόχθονων Πληθυσμών.....	17
2.7 Δικαιώματα Προσφύγων & Μεταναστών.....	18
2.8 Δικαιώματα της ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων.....	19
2.9 Δικαιώματα των Ζώων.....	20
2.10 Δικαιώματα της Τρίτης Γενιάς (Συλλογικά Δικαιώματα).....	21
2.11 Δικαιώματα των Παιδιών.....	22
2.12 Δικαιώματα των Γυναικών.....	22
2.13 Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία.....	23
2.14 Εργασιακά δικαιώματα.....	24
2.15 Δικαιώματα των Καταναλωτών.....	26
2.16 Εργασιακά δικαιώματα.....	28
2.17 Δικαιώματα των Καταναλωτών.....	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (ΕΣΔΑ)

3.1 Ιστορικό πλαίσιο ΕΣΔΑ.....	34
3.2 Βασικές αρχές και χαρακτηριστικά.....	36
3.3 Ο ρόλος της ΕΣΔΑ.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ & ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ

4.1 Δυτικός κόσμος και γυναίκα.....	42
4.2 Εργασιακός χώρος και γυναίκα.....	43
4.3 Πολιτική και γυναίκα.....	44
4.4 Εκπαίδευση και γυναίκα.....	44
4.5 Νομολογία από το ΕΔΔΑ με έμφαση στο φύλο.....	45
4.6 Διαθεματική προσέγγιση (Intersectionality)	46
4.7 Σύγχρονες εξελίξεις – Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης.....	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΙΣΛΑΜ

5.1 Η Σημασία της Ελευθερίας Θρησκείας (Άρθρο 9,ΕΣΔΑ)	48
5.2 Νομολογία: Η υπόθεση Leyla Şahin v. Turkey (2005)	48
5.3 Το Ισλάμ, η Παράδοση και η Πατριαρχία.....	49
5.4 Διαθεματικότητα: Μουσουλμάνες γυναίκες στην Ευρώπη.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:

ΣΤΟΧΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

6.1 Βασικοί Στόχοι Της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	50
6.2 Πρόσφατες Εξελίξεις Και Προκλήσεις.....	52

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	54
---------------------------	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	56
---------------------------	----

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου, νέοι δρόμοι σκέψης ξεδιπλώθηκαν. Είναι αλήθεια ότι ο προβληματισμός μου γύρω από το θέμα επεκτάθηκε κι επαναπροσδιορίστηκε. Αιτία για τη συγγραφή της παρούσας μελέτης, στην οποία βέβαια συνέβαλλαν σημαντικοί άνθρωποι, όχι μόνο ενισχυτικά αλλά και καθοδηγητικά, ήταν η παρουσία και οι σπουδές μου στο χώρο της, από όπου και προέκυψαν οι προβληματισμοί και οι σκέψεις μου.

Θα ήθελα αρχικά να ευχαριστήσω από τα βάθη της καρδιά μου όλους τους καθηγητές, για την αμέριστη, πολύτιμη, ποιοτική, ευγενή και δημοκρατική στήριξή της, όλους τους σταθμούς της διαδρομής μου. Οι πάντοτε εύστοχες παρατηρήσεις και επισημάνσεις του όσο αφορά στη διαδικασία συγγραφής της διπλωματικής εργασίας αλλά και η θετική ενίσχυση σε ανθρώπινο επίπεδο στάθηκαν καθοριστικοί παράγοντες για την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας. Ένα μεγάλο ευχαριστώ για το βαθύτατο συμβουλευτικό ρόλο της οφείλω στον κύριο Λιάκουρα Πέτρο, καθώς μέσα από τις παραδόσεις του κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα μύησε τις γνώσεις του και με έκανε να επιλέξω το συγκεκριμένο θέμα ώστε να το αναλύσω. Επίσης, τον ευχαριστώ για τα εύστοχα σχόλια και τις οξυδερκείς παρατηρήσεις, οι οποίες συνέβαλλαν στο να ξεδιπλωθούν μπροστά μου νέοι δρόμοι σκέψης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τη θεμελιώδη σημασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, εξετάζοντας την ιστορική τους εξέλιξη, τις επιμέρους κατηγορίες τους και τις προκλήσεις που συνδέονται με την εφαρμογή τους στη σύγχρονη κοινωνία. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη θέση του γυναικείου φύλου και στις ανισότητες που αντιμετωπίζει σε διαφορετικά κοινωνικά, πολιτισμικά και θρησκευτικά πλαίσια. Η εργασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ισότητα των φύλων, υπογραμμίζοντας τις πολιτικές και τις πρωτοβουλίες που έχουν υιοθετηθεί για την ενίσχυση της ισότητας και την εξάλειψη των διακρίσεων.

Μέσα από έξι κεφάλαια, αναλύονται διαδοχικά οι θεμελιώδεις πτυχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με στόχο την κατανόηση της εννοιολογικής και πρακτικής τους διάστασης: Στο Κεφάλαιο 1, εξετάζεται η εννοιολογική σημασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αναλύονται βασικοί όροι, η σημασία τους, τα όρια των ατομικών ελευθεριών και η καθοριστική συνεισφορά της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στη διαμόρφωση ενός παγκόσμιου πλαισίου προστασίας.

Το Κεφάλαιο 2 εστιάζει στην ταξινόμηση των δικαιωμάτων. Αναλύονται τα ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα, προσεγγίζοντας την εφαρμογή τους σε διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια. Στο Κεφάλαιο 3, παρουσιάζεται το ιστορικό πλαίσιο και οι βασικές αρχές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), η οποία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για την προστασία των δικαιωμάτων στην Ευρώπη. Το Κεφάλαιο 4 επικεντρώνεται στη σχέση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με το γυναικείο φύλο στον δυτικό κόσμο. Εξετάζονται οι ανισότητες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σε τομείς όπως η εργασία, η πολιτική, η εκπαίδευση και η κοινωνία, αναδεικνύοντας τις διαχρονικές προκλήσεις και προόδους. Στο Κεφάλαιο 5, αναλύεται η θέση του γυναικείου φύλου στο πλαίσιο του Ισλάμ. Εξετάζεται η επιρροή της θρησκευτικής και πολιτισμικής παράδοσης στη θέση της γυναίκας, αναδεικνύοντας τις συγκρούσεις και τις δυναμικές αλλαγές που παρατηρούνται σε διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα. Τέλος, στο Κεφάλαιο 6, παρουσιάζονται οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ισότητα των φύλων, με έμφαση στις πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί για την προώθηση της ισότητας και την εξάλειψη των διακρίσεων. Ακολουθούν τα συμπεράσματα και η βιβλιογραφία.

ABSTRACT

This dissertation examines the evolution, categorisation, and contemporary challenges of women's human rights, highlighting the persistent inequalities that shape women's experiences across different social, cultural, and religious environments. Drawing on a multidisciplinary framework, the study analyses the conceptual foundations of human rights, the development of key international and European legal instruments, and the ways in which gender intersects with broader structures of power and discrimination.

Particular emphasis is placed on the status of women in Western societies and within Islamic cultural and religious contexts, revealing both long-standing barriers and emerging dynamics of social change. The research further explores the European Union's strategic agenda for gender equality, assessing the policies and institutional mechanisms designed to promote equal treatment and combat gender-based discrimination.

Overall, the dissertation aims to contribute to the ongoing academic dialogue on gender and human rights by offering a comprehensive examination of the normative frameworks and socio-political conditions that shape the realisation of women's rights in contemporary societies.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΕΔΔΑ.....	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
ΕΕ.....	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΛΟΑΤΚΙ+	Λεσβίες, Ομοφυλόφιλους, Αμφιφυλόφιλους, Τρανς, Κουίρ (Queer) & Ιντερσεξ (Ίντερσεξ) άτομα
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women
HIV.....	Human Immunodeficiency Virus
ILO.....	International Labour Organization
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
UDHR	Universal Declaration of Human Rights
UNDRIP	Declaration on the Rights of Indigenous Peoples

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία εξετάζει τη σημασία, την εξέλιξη και τις προκλήσεις που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, με ιδιαίτερη έμφαση στη θέση του γυναικείου φύλου. Ο σκοπός της είναι να αναδείξει την ιστορική και κοινωνική σημασία των δικαιωμάτων αυτών, τις διαστάσεις τους στο πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνίας, καθώς και τη σύνδεσή τους με θεσμούς και πολιτικές σε εθνικό, διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Διερευνάται η εννοιολογική σημασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η διάκριση μεταξύ ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, καθώς και η συνεισφορά της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) στην προώθηση των θεμελιωδών ελευθεριών. Το επόμενο μέρος επικεντρώνεται στη σχέση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με το γυναικείο φύλο, εξετάζοντας τις ανισότητες και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στους τομείς της εργασίας, της πολιτικής, της εκπαίδευσης και της ευρύτερης κοινωνικής ζωής στον δυτικό κόσμο. Παράλληλα, αναλύεται η θέση της γυναίκας στο πλαίσιο του Ισλάμ, με έμφαση στις πολιτισμικές και θρησκευτικές παραμέτρους που επηρεάζουν τα δικαιώματά της.

Η εργασία φιλοδοξεί να συνεισφέρει στην κατανόηση της πολύπλευρης σημασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να αναδείξει την πρόοδο που έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα και να υπογραμμίσει τη σημασία της συνεχούς προσπάθειας για την προστασία και ενίσχυση αυτών, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη θέση του γυναικείου φύλου στην παγκόσμια κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

1.1 Σημασία- Ορολογία

Τα ανθρώπινα δικαιώματα περιλαμβάνουν βασικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία, την ελευθερία της έκφρασης, την πρόσβαση στην εργασία και την εκπαίδευση, καθώς και την προστασία από τη σκλαβιά και τα βασανιστήρια. Όλοι οι άνθρωποι δικαιούνται αυτά τα δικαιώματα χωρίς καμία διάκριση. Δηλαδή είναι τα ίδια για κάθε άνθρωπο, ανεξάρτητα από τη φυλή, το φύλο, την εθνικότητα, τη γλώσσα, τη θρησκεία ή οποιοδήποτε άλλο χαρακτηριστικό.

Η ουσία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων βασίζεται στον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Κάθε άτομο, ως ηθική και λογική ύπαρξη, αξίζει να αντιμετωπίζεται με σεβασμό. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι παγκόσμια και αφορούν όλους τους ανθρώπους, απλώς και μόνο επειδή είναι άνθρωποι. Δεν πρόκειται για προνόμια, αλλά για θεμελιώδη δικαιώματα που επιτρέπουν στους ανθρώπους να ζουν, να δημιουργούν, να εξελίσσονται και να συνυπάρχουν ειρηνικά. Η δημοκρατία παίζει καθοριστικό ρόλο στην προστασία και προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Βασίζεται στην ελεύθερη βούληση των πολιτών να καθορίζουν το πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τους σύστημα, καθώς και στη δυνατότητά τους να συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνική ζωή. Για τον λόγο αυτό, η προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών πρέπει να είναι παγκόσμια και να μην υπόκειται σε περιορισμούς, είτε σε εθνικό είτε σε διεθνές επίπεδο (Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, 2014).

1.2 Ατομικές ελευθερίες και όρια

Οι περιορισμοί στα ατομικά δικαιώματα συχνά θεωρούνται απαραίτητοι για την ορθή εφαρμογή τους, καθώς η ελευθερία του ενός δεν μπορεί να υφίσταται ανεξάρτητα από την ελευθερία των άλλων. Η προστασία των ατομικών ελευθεριών δεν είναι απόλυτη, καθώς μπορεί να προκύψουν συγκρούσεις μεταξύ διαφορετικών δικαιωμάτων. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η άσκηση ενός δικαιώματος από πολλά άτομα ταυτόχρονα δεν είναι εφικτή χωρίς κάποιον καθορισμό και αλληλοδιαδοχικούς περιορισμούς.

Ο Feinberg (1988) υποστηρίζει ότι το κράτος δεν πρέπει να περιορίζει την ελευθερία των πολιτών, εκτός από συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου οι περιορισμοί αυτοί είναι ηθικά δικαιολογημένοι. Εντοπίζει τέσσερις καταστάσεις στις οποίες το κράτος μπορεί να επιβάλει περιορισμούς στην ελευθερία ενός ατόμου (Χατζής, 2005):

1. Όταν προκαλεί σοβαρή βλάβη σε κάποιο άλλο άτομο ή το εκθέτει σε υπερβολικό κίνδυνο (αρχή της βλάβης).
2. Όταν οι πράξεις του προσβάλλουν κάποιον άλλο, προκαλώντας συναισθήματα ντροπής, άγχους, απέχθειας ή αγανάκτησης (αρχή της προσβολής).
3. Όταν βλάπτει τον ίδιο του τον εαυτό, είτε σωματικά, οικονομικά είτε ηθικά (νομικός πατερναλισμός).
4. Όταν, αν και δεν ενοχλεί ή βλάπτει κανέναν, η συμπεριφορά του θεωρείται ανήθικη σύμφωνα με τα κυρίαρχα ηθικά πρότυπα της κοινωνίας (νομικός ηθικισμός).

1.3 Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Στις 10 Δεκεμβρίου 1948, η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (UDHR), ένα εμβληματικό κείμενο που σηματοδότησε μια καθοριστική στιγμή στην εξέλιξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Στην Ελλάδα, οι διατάξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα συμπεριλήφθηκαν σε όλα τα συντάγματα που συντάχθηκαν μετά την Επανάσταση, από το 1844 έως και το 1975. Το ισχύον Σύνταγμα του 1975, το οποίο υπέστη αναθεωρήσεις το 1986 και το 2001, ενσωματώνει έναν εκτενή και σύγχρονο κατάλογο θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Ενδεικτικά, περιλαμβάνει:

- Το δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον του νόμου
- Την ελευθερία θρησκευτικών πεποιθήσεων
- Την ελευθερία της έκφρασης και του λόγου
- Το δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας
- Το δικαίωμα στην προστασία της κατοικίας
- Την ελευθερία του συνέρχεσθαι
- Το δικαίωμα ίδρυσης συλλόγων και σωματείων
- Το δικαίωμα ιδιοκτησίας
- Την προστασία των προσωπικών δεδομένων
- Το απόρρητο της επικοινωνίας και των επιστολών

Μετά την Οικουμενική Διακήρυξη του ΟΗΕ, ακολούθησαν κι άλλες διεθνείς συνθήκες που ενίσχυσαν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μερικές από τις σημαντικότερες είναι:

- Η Σύμβαση για την πρόληψη και καταστολή της γενοκτονίας (1948)
- Η Διεθνής Σύμβαση για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων (1965)
- Το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (1966)
- Το Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα (1966)
- Η Σύμβαση για την εξάλειψη των διακρίσεων κατά των γυναικών (1979)

- Η Διακήρυξη της Βιέννης και το Πρόγραμμα Δράσης (1993)

Με τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου και τη γενικότερη στροφή προς τη δημοκρατία, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και διεθνείς θεσμοί ανέλαβαν κομβικό ρόλο στην ανάδειξη προβλημάτων όπως η βία, η φτώχεια, η πείνα και οι ασθένειες που μπορούν να προληφθούν.

Τη δεκαετία του 1990, ξεκίνησε μια νέα προσέγγιση της έννοιας της ασφάλειας. Η παραδοσιακή αντίληψη, που επικεντρωνόταν στην προστασία του κράτους από εσωτερικές και εξωτερικές απειλές, άρχισε να δίνει προτεραιότητα στην ασφάλεια των ίδιων των ανθρώπων. Αυτή η θεώρηση οδήγησε το Πρόγραμμα Ανάπτυξης του ΟΗΕ (UNDP, 1994) να εισάγει τον όρο "ανθρώπινη ασφάλεια", που αναφέρεται στην ευημερία και την προστασία του ατόμου, πέρα από την εδαφική ακεραιότητα των κρατών.

Στον 21ο αιώνα, δύο βασικά κείμενα κατοχυρώνουν διεθνώς τα ανθρώπινα δικαιώματα:

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), που συντάχθηκε στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και τέθηκε σε ισχύ το 1953.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος υπογράφηκε το 2001 στη Συνθήκη της Νίκαιας και, αν και διακηρυκτικός, περιλαμβάνει βασικές αξίες που επηρεάζουν τις πολιτικές προστασίας των δικαιωμάτων.

Όπως γίνεται σαφές μέσα από αυτή τη σύντομη ιστορική επισκόπηση, τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν αποτελούν μια αυτονόητη ή δεδομένη κατάσταση. Αντίθετα, είναι το αποτέλεσμα μακροχρόνιων κοινωνικών και πολιτικών αγώνων, καθώς και επαναστατικών διεκδικήσεων, που οδήγησαν στη θεσμική τους κατοχύρωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η Πολυδιάστατη Φύση των Δικαιωμάτων

2.1 Ατομικά δικαιώματα

Τα ατομικά δικαιώματα διασφαλίζουν την ελευθερία του ατόμου και προστατεύονται από αυθαίρετες παρεμβάσεις του κράτους ή άλλων προσώπων. Η θεμελίωση τους ανάγεται στη φιλελεύθερη παράδοση και διαμορφώθηκε μέσα από τον Διαφωτισμό και τη Γαλλική Επανάσταση.

Κύρια ατομικά δικαιώματα:

- Δικαίωμα στη ζωή: Αποτελεί την πιο θεμελιώδη αρχή κάθε νομικού συστήματος (βλ. ECHR, άρθρο 2).
- Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια: Προστατεύεται από αυθαίρετες συλλήψεις και κράτηση (βλ. Habeas Corpus Act, 1679).
- Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή: Συμπεριλαμβάνει την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της οικογενειακής ζωής (βλ. ΕΣΔΑ, άρθρο 8).
- Θρησκευτική ελευθερία: Το άτομο έχει το δικαίωμα να ασκεί ελεύθερα τη θρησκεία του ή να μην πιστεύει σε καμία (βλ. Rawls, 1999, σ. 220-225).
- Ελευθερία της έκφρασης: Αφορά τη δυνατότητα των ατόμων να εκφράζουν τις απόψεις τους χωρίς κρατικές παρεμβάσεις (Dworkin, 1977, σ. 130-140).

2.2 Κοινωνικά δικαιώματα

Τα κοινωνικά δικαιώματα στοχεύουν στην κοινωνική ισότητα και στην εξασφάλιση βασικών υπηρεσιών για όλους. Προήλθαν ως αντίδραση στις ανισότητες που προκάλεσε ο καπιταλισμός και ενσωματώθηκαν στα συντάγματα των σύγχρονων κρατών.

Βασικά κοινωνικά δικαιώματα:

- Δικαίωμα στην εκπαίδευση: Θεμελιώθηκε ως πανανθρώπινο δικαίωμα (βλ. Unesco, 1948).
- Δικαίωμα στην υγεία: Προβλέπει την παροχή ιατρικής φροντίδας και πρόληψης για όλους (Sen, 1999, σ. 289-295).
- Δικαίωμα στην εργασία: Σχετίζεται με την προστασία των εργαζομένων από εκμετάλλευση (Marshall, 1950, σ. 40-48).

-Δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση: Διασφαλίζει προστασία σε περιπτώσεις ανεργίας, γήρατος ή ασθένειας (Habermas, 1996, σ. 85-92).

-Δικαίωμα σε ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο: Προβλέπει επαρκείς συνθήκες διαβίωσης για όλους (βλ. Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, άρθρο 25).

2.3 Πολιτικά δικαιώματα

Τα πολιτικά δικαιώματα σχετίζονται με τη συμμετοχή του ατόμου στις πολιτικές διαδικασίες και αποτελούν τη βάση του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Κύρια πολιτικά δικαιώματα:

-Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι: Είναι η βάση της λαϊκής κυριαρχίας και των δημοκρατικών θεσμών (Dahl, 1989, σ. 154-160).

-Δικαίωμα στον πολιτικό συνδικαλισμό και τις διαδηλώσεις: Επιτρέπει την έκφραση συλλογικών συμφερόντων (Held, 2006, σ. 95-102).

-Δικαίωμα στη συμμετοχή στη διακυβέρνηση: Αναφέρεται στη δυνατότητα συμμετοχής των πολιτών στη διαμόρφωση πολιτικών (Bobbio, 1996, σ. 43-50).

-Δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη: Διασφαλίζει την ισότητα ενώπιον του νόμου και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη (ECHR, άρθρο 6).

2.4 Οικονομικά δικαιώματα

Τα οικονομικά δικαιώματα σχετίζονται με την οικονομική αυτονομία και την πρόσβαση σε πόρους που διασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση.

Βασικά οικονομικά δικαιώματα:

-Δικαίωμα στην ιδιοκτησία: Το άτομο έχει δικαίωμα να κατέχει, να χρησιμοποιεί και να διαχειρίζεται την περιουσία του (Locke, 1689, σ. 120-125).

-Δικαίωμα στην ελεύθερη επιχειρηματικότητα: Εγγυάται τη δυνατότητα άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας χωρίς αυθαίρετους περιορισμούς (Smith, 1776, σ. 220-230).

-Δικαίωμα στην ίση αμοιβή για ίση εργασία: Συνδέεται με την καταπολέμηση των διακρίσεων στην αγορά εργασίας (ILO, 1948).

2.5 Πολιτιστικά δικαιώματα

Τα πολιτιστικά δικαιώματα αναφέρονται στη δυνατότητα των ατόμων και των κοινοτήτων να διατηρούν την πολιτιστική τους ταυτότητα και να συμμετέχουν στην πολιτιστική ζωή.

Βασικά πολιτιστικά δικαιώματα:

- Δικαίωμα στη γλωσσική πολυμορφία: Προστατεύει τις γλώσσες των εθνοτικών και μειονοτικών ομάδων (UNESCO, 2001).
- Δικαίωμα στην πολιτιστική κληρονομιά: Περιλαμβάνει την προστασία ιστορικών μνημείων και παραδόσεων (Lowenthal, 1998, σ. 50-55).
- Δικαίωμα στην πρόσβαση στην τέχνη και την επιστήμη: Εξασφαλίζει την ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή (ΟΗΕ, άρθρο 27 της Οικουμενικής Διακήρυξης).

2.6 Περιβαλλοντικά δικαιώματα

Τα περιβαλλοντικά δικαιώματα σχετίζονται με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την εξασφάλιση ενός υγιούς οικοσυστήματος για τις μελλοντικές γενιές.

Βασικά περιβαλλοντικά δικαιώματα:

- Δικαίωμα σε καθαρό περιβάλλον: Θεμελιώνεται στη σχέση μεταξύ ανθρώπινων δικαιωμάτων και περιβαλλοντικής προστασίας (Sachs, 2015, σ. 310-315).
- Δικαίωμα στη βιώσιμη ανάπτυξη: Προβλέπει την ισορροπία μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής προστασίας (Brundtland Report, 1987).
- Δικαίωμα πρόσβασης σε φυσικούς πόρους: Επικεντρώνεται στη διαχείριση του νερού, του αέρα και της γης (Shue, 1996, σ. 85-90)

2.7 Ψηφιακά δικαιώματα

Με την εξέλιξη της τεχνολογίας, τα ψηφιακά δικαιώματα έχουν καταστεί κρίσιμα για την προστασία της ιδιωτικότητας και της ελεύθερης έκφρασης στον κυβερνοχώρο. Τα ψηφιακά δικαιώματα αφορούν την προστασία των ατόμων στον ψηφιακό κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, της ιδιωτικότητας και της ελεύθερης έκφρασης στο διαδίκτυο.

Βασικά ψηφιακά δικαιώματα:

-Δικαίωμα στην προστασία προσωπικών δεδομένων: Ρυθμίζεται από το GDPR στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Regulation 2016/679, άρθρα 6-9).

-Δικαίωμα στην ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο: Αναγνωρίζεται ως βασική προϋπόθεση για την επικοινωνία και την ενημέρωση (Castells, 2001, σ. 210-215).

-Δικαίωμα στην ανωνυμία στο διαδίκτυο: Εξασφαλίζει την προστασία από την κυβερνητική επιτήρηση (Zuboff, 2019, σ. 180-190).

-Δικαίωμα στην ιδιωτικότητα και την προστασία των προσωπικών δεδομένων (European Union, 2016, GDPR).

-Δικαίωμα στην ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία και την ελευθερία του λόγου στο διαδίκτυο (Lessig, 2006).

-Η ψηφιακή εποχή έχει δημιουργήσει νέες προκλήσεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ελευθερίας στο διαδίκτυο (Floridi, 2014).

2.8 Δικαιώματα των Αυτόχθονων Πληθυσμών

Οι αυτόχθονες πληθυσμοί έχουν ιδιαίτερα δικαιώματα που προστατεύουν την πολιτιστική τους ταυτότητα, την αυτοδιάθεση και την πρόσβασή τους σε φυσικούς πόρους. Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Αυτόχθονων Λαών (United Nations, 2007) αποτελεί βασικό κείμενο για την προστασία τους (United Nations, 2007).

Τα δικαιώματα των αυτόχθονων λαών αναφέρονται στην προστασία της πολιτιστικής ταυτότητας, των παραδόσεων, των φυσικών πόρων και της αυτοδιάθεσης των κοινοτήτων που προϋπήρχαν των σύγχρονων κρατών. Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Αυτόχθονων Λαών (UNDRIP, 2007) αναγνωρίζει το δικαίωμα των αυτοχθόνων στην αυτοδιάθεση και στη διατήρηση των πολιτισμικών τους χαρακτηριστικών.

Βασικά δικαιώματα των αυτόχθονων λαών:

-Δικαίωμα στην αυτοδιάθεση: Περιλαμβάνει την ελευθερία να καθορίζουν το πολιτικό και οικονομικό τους σύστημα (Anaya, 2004).

-Δικαίωμα στην πολιτιστική ταυτότητα και την παράδοση: Προστασία των γλωσσών, των ηθών και των εθίμων τους (Daes, 2001).

-Δικαίωμα στην πρόσβαση και τον έλεγχο των παραδοσιακών εδαφών και πόρων: Αναγνώριση της κυριαρχίας τους στη γη και στους φυσικούς πόρους τους (United Nations, 2007).

-Δικαίωμα στην εκπαίδευση και την υγεία σύμφωνα με τις πολιτιστικές τους παραδόσεις (Wiessner, 2011).

2.9 Δικαιώματα των Προσφύγων και των Μεταναστών

Τα δικαιώματα των προσφύγων και των μεταναστών αποτελούν βασικό ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς αφορούν άτομα που εγκαταλείπουν τις χώρες τους λόγω πολέμου, διώξεων, κλιματικής αλλαγής ή οικονομικών δυσκολιών. Η Σύμβαση της Γενεύης για τους Πρόσφυγες (1951) και το Παγκόσμιο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση (2018) διασφαλίζουν θεμελιώδη δικαιώματα και προστασίες για αυτά τα άτομα.

Βασικά δικαιώματα των προσφύγων και των μεταναστών:

-Δικαίωμα στο άσυλο: Κάθε άτομο που διώκεται έχει το δικαίωμα να ζητήσει και να λάβει διεθνή προστασία (United Nations, 1951).

-Δικαίωμα στην προστασία από επαναπροώθηση (non-refoulement): Κανένας πρόσφυγας δεν μπορεί να επιστραφεί σε χώρα όπου κινδυνεύει η ζωή του (Goodwin-Gill & McAdam, 2007).

-Δικαίωμα στην εργασία και στην κοινωνική ένταξη: Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες πρέπει να έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στην εκπαίδευση (IOM, 2018).

-Δικαίωμα στην ιατρική περίθαλψη και την αξιοπρεπή διαβίωση: Το δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη και σε ασφαλείς συνθήκες διαμονής είναι αναγνωρισμένα από τη διεθνή κοινότητα (UNHCR, 2016).

-Δικαίωμα μη επαναπροώθησης και την προστασία από διώξεις (United Nations, 1951).

2.10 Δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ Ατόμων

Τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ (Λεσβιών, Ομοφυλοφίλων, Αμφιφυλόφιλων, Τρανς, Κουίρ, Ίντερσεξ και άλλων μη ετεροκανονικών ταυτοτήτων) αφορούν την προστασία από διακρίσεις και την ισότιμη πρόσβαση στα ανθρώπινα δικαιώματα. Παρά τη βελτίωση των νομικών και κοινωνικών συνθηκών σε πολλές χώρες, οι ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις, βία και νομικές ανισότητες. Η Διακήρυξη της Γιόγκιακαρτα (2006) καθορίζει τα διεθνή πρότυπα για την εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (2015) έχει αναγνωρίσει τη νομική προστασία των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, ιδιαίτερα όσον αφορά το δικαίωμα στον γάμο και την οικογενειακή ζωή (European Court of Human Rights, 2015).

Βασικά δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων:

-Δικαίωμα στην ισότητα και στην προστασία από τις διακρίσεις: Η αρχή της μη διάκρισης κατοχυρώνεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (United Nations, 1948).

-Δικαίωμα στη νομική αναγνώριση φύλου: Τα διεθνή πρότυπα προτείνουν την απλοποίηση των διαδικασιών για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου (Council of Europe, 2015).

-Δικαίωμα στον γάμο και την οικογένεια: Σε πολλές χώρες, οι ΛΟΑΤΚΙ+ άνθρωποι έχουν πλέον το δικαίωμα στον γάμο και στην τεκνοθεσία (Wintemute, 2011).

-Δικαίωμα στην προστασία από βία και εγκλήματα μίσους: Οι κυβερνήσεις υποχρεούνται να θεσπίζουν νομοθεσία κατά των εγκλημάτων μίσους και των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού (ILGA, 2020).

-Δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη χωρίς διακρίσεις: Οι ΛΟΑΤΚΙ+ άνθρωποι πρέπει να έχουν ισότιμη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη,

συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών μετάβασης φύλου και της πρόληψης ασθενειών όπως ο HIV (WHO, 2017).

2.11 Δικαιώματα των Ζώων

Τα δικαιώματα των ζώων αφορούν την ηθική και νομική υποχρέωση των ανθρώπων να προστατεύουν τα ζώα από κακομεταχείριση, εκμετάλλευση και κακοποίηση. Η Οικουμενική Διακήρυξη για την Ευημερία των Ζώων (1978) και οι νομοθεσίες πολλών κρατών θεσπίζουν μέτρα για την προστασία τους. Ο Peter Singer (1975) έθεσε τις βάσεις για την ηθική αναγνώριση των δικαιωμάτων των ζώων, υποστηρίζοντας ότι η κακοποίησή τους αποτελεί ηθική παραβίαση (Singer, 1975).

Βασικά δικαιώματα των ζώων:

- Δικαίωμα στη μη κακοποίηση και την ανθρώπινη μεταχείριση (Regan, 1983).
- Δικαίωμα στην ελευθερία από εκμετάλλευση για ψυχαγωγικούς σκοπούς (Singer, 1975).
- Δικαίωμα στη φυσική διαβίωση και την αποφυγή βασανιστηρίων (Francione, 2000).

2.12 Δικαιώματα Τρίτης Γενιάς (Συλλογικά Δικαιώματα)

Τα δικαιώματα τρίτης γενιάς ή συλλογικά δικαιώματα αφορούν ομάδες ατόμων και δεν περιορίζονται στο ατομικό επίπεδο. Περιλαμβάνουν το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση, την ειρήνη, την αειφόρο ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος. Αυτά τα δικαιώματα αναγνωρίζονται στη Διακήρυξη του Ρίο (1992) και σε άλλες διεθνείς συμφωνίες (Falk, 1981).

Κύρια συλλογικά δικαιώματα:

- Δικαίωμα στην ανάπτυξη: Προβλέπει τη δυνατότητα όλων των λαών να επιδιώκουν οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη (United Nations, 1986).

-Δικαίωμα στην ειρήνη: Κατοχυρώνεται από τα Ηνωμένα Έθνη ως προϋπόθεση για την απόλαυση όλων των άλλων δικαιωμάτων (Boutros-Ghali, 1995).

-Δικαίωμα σε ένα υγιές περιβάλλον: Διατυπώνεται ως απαραίτητο για την ποιότητα ζωής και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων (World Commission on Environment and Development, 1987).

2.13 Δικαιώματα των Παιδιών

Τα δικαιώματα των παιδιών αποτελούν έναν ιδιαίτερο κλάδο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεδομένου ότι τα παιδιά είναι ευάλωτα και εξαρτώμενα από τους ενήλικες. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC, 1989) αποτελεί το βασικότερο διεθνές νομικό κείμενο που κατοχυρώνει αυτά τα δικαιώματα.

Βασικές Αρχές των Δικαιωμάτων των Παιδιών.

Η Σύμβαση στηρίζεται σε τέσσερις θεμελιώδεις αρχές:

-Αρχή της μη διάκρισης -Όλα τα παιδιά έχουν τα ίδια δικαιώματα, ανεξαρτήτως φυλής, φύλου, θρησκείας ή κοινωνικοοικονομικής κατάστασης (United Nations, 1989, Άρθρο 2).

-Πρωταρχικό συμφέρον του παιδιού – Όλες οι αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά πρέπει να λαμβάνονται με γνώμονα το συμφέρον τους (United Nations, 1989, Άρθρο 3).

-Δικαίωμα στη ζωή, επιβίωση και ανάπτυξη – Τα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν την υγεία, τη διατροφή και την εκπαίδευση των παιδιών (United Nations, 1989, Άρθρο 6).

-Σεβασμός στην άποψη του παιδιού – Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να εκφράζουν τις απόψεις τους για θέματα που τα αφορούν (United Nations, 1989, Άρθρο 12).

Κατηγορίες Δικαιωμάτων των Παιδιών

-Δικαίωμα στην εκπαίδευση – Η εκπαίδευση πρέπει να είναι δωρεάν και υποχρεωτική στο βασικό επίπεδο, ενώ πρέπει να διασφαλίζεται η πρόσβαση στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση (United Nations, 1989, Άρθρο 28).

-Δικαίωμα στην υγεία – Περιλαμβάνει την πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη, εμβολιασμό και υγιεινή διαβίωση (United Nations, 1989, Άρθρο 24).

-Δικαίωμα στην οικογένεια – Τα παιδιά πρέπει να μεγαλώνουν σε ένα ασφαλές οικογενειακό περιβάλλον και να προστατεύονται από κάθε μορφή κακοποίησης (United Nations, 1989, Άρθρο 9 & 19).

-Προστασία από την παιδική εργασία – Τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από την εκμετάλλευση και την καταναγκαστική εργασία (International Labour Organization, 1999).

-Δικαίωμα στην ψυχαγωγία και την πολιτιστική ζωή – Περιλαμβάνει το δικαίωμα στο παιχνίδι και τη συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες (United Nations, 1989, Άρθρο 31).

Προκλήσεις και Παραβιάσεις

Παρά τη διεθνή αναγνώριση των δικαιωμάτων των παιδιών, εξακολουθούν να υφίστανται σοβαρές παραβιάσεις, όπως η παιδική εργασία, η εμπορία παιδιών και η έλλειψη πρόσβασης στην εκπαίδευση, ιδιαίτερα σε αναπτυσσόμενες χώρες (UNICEF, 2021).

2.14 Τα Δικαιώματα των γυναικών

Τα Δικαιώματα των γυναικών αποτελούν έναν κρίσιμο τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς ιστορικά οι γυναίκες έχουν αντιμετωπίσει διακρίσεις σε διάφορους τομείς της κοινωνίας, όπως η εκπαίδευση, η εργασία, η πολιτική εκπροσώπηση και η υγεία. Οι διεθνείς προσπάθειες για την ισότητα των φύλων έχουν ενισχυθεί ιδιαίτερα τον 20ό και 21ο αιώνα, μέσω νομικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων.

Νομικό Πλαίσιο και Διεθνείς Συμβάσεις

Η πιο σημαντική διεθνής συνθήκη που προστατεύει και προάγει τα δικαιώματα των γυναικών είναι η Σύμβαση για την Εξάλειψη Κάθε Μορφής Διάκρισης κατά των Γυναικών (CEDAW, 1979). Η Σύμβαση αυτή, που υιοθετήθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη,

θεωρείται ο «διεθνής χάρτης» για τα δικαιώματα των γυναικών και απαιτεί από τα κράτη να λάβουν μέτρα για την κατάργηση της ανισότητας των φύλων σε όλους τους τομείς (United Nations, 1979).

Άλλα σημαντικά διεθνή κείμενα περιλαμβάνουν:

-Η Διακήρυξη του Πεκίνου (1995), η οποία έθεσε στόχους για τη βελτίωση της θέσης των γυναικών παγκοσμίως (United Nations, 1995).

-Η Διακήρυξη για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών (1993), που αναγνωρίζει τη βία κατά των γυναικών ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (United Nations, 1993).

-Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (2011), που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης για την πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας (Council of Europe, 2011).

Κατηγορίες Δικαιωμάτων των Γυναικών

Πολιτικά και Αστικά Δικαιώματα

-Δικαίωμα ψήφου και συμμετοχής στην πολιτική ζωή (United Nations, 1948, Άρθρο 21).

-Ισότητα ενώπιον του νόμου και δικαίωμα στην ιδιοκτησία και την κληρονομιά (United Nations, 1979, Άρθρο 15 & 16).

Εργασιακά Δικαιώματα

-Ίση αμοιβή για ίση εργασία, όπως κατοχυρώνεται από τη Σύμβαση Νο. 100 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (International Labour Organization, 1951).

Προστασία από σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο εργασίας (United Nations, 1979, Άρθρο 11).

-Δικαίωμα άδειας μητρότητας και υποστήριξη της ισορροπίας επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής (International Labour Organization, 2000).

Δικαίωμα στην Εκπαίδευση

Πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση χωρίς διακρίσεις (United Nations, 1989, Άρθρο 10).

-Ενίσχυση των γυναικών σε επιστημονικά και τεχνολογικά επαγγέλματα, όπου παραδοσιακά υπάρχει ανισότητα.

- Δικαίωμα στην Υγεία και την Αναπαραγωγική Αυτονομία
- Πρόσβαση σε προγεννητική και μεταγεννητική φροντίδα (World Health Organization, 2020).
- Δικαίωμα στον οικογενειακό προγραμματισμό και την αντισύλληψη (United Nations, 1979, Άρθρο 12).
- Καταπολέμηση πρακτικών όπως ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων (World Health Organization, 2018).
- Προστασία από την Έμφυλη Βία
- Νομοθεσία κατά της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής κακοποίησης (Council of Europe, 2011).
- Υποστήριξη για επιζήσασες έμφυλης βίας μέσω καταφυγίων και ψυχολογικής υποστήριξης (UN Women, 2021).
- Προκλήσεις και Ανισότητες

Παρά τη νομική προστασία, οι γυναίκες συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν προκλήσεις όπως:

- Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών (World Economic Forum, 2023).
- Η έλλειψη εκπροσώπησης σε ηγετικές θέσεις και τη λήψη αποφάσεων.
- Η έμφυλη βία, που παραμένει διαδεδομένη παγκοσμίως, ειδικά σε εμπόλεμες ζώνες και περιοχές με αδύναμο κράτος δικαίου.
- Η ισότητα των φύλων αποτελεί ακόμη ζητούμενο σε πολλές κοινωνίες, γεγονός που αναδεικνύει τη σημασία συνεχών προσπαθειών για την ενδυνάμωση των γυναικών και την πλήρη εφαρμογή των δικαιωμάτων τους.

2.15 Τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

Τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία αποτελούν έναν θεμελιώδη τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διασφαλίζοντας την ισότητα, την προσβασιμότητα και την πλήρη συμμετοχή τους στην κοινωνία. Ιστορικά, τα άτομα με αναπηρία έχουν αντιμετωπίσει κοινωνικό αποκλεισμό, διακρίσεις και έλλειψη βασικών υπηρεσιών. Ωστόσο, οι διεθνείς και εθνικές νομικές διατάξεις έχουν συμβάλει στη βελτίωση της ζωής τους και στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης.

Νομικό Πλαίσιο και Διεθνείς Συμβάσεις

Η πιο σημαντική διεθνής συνθήκη για την προστασία των ατόμων με αναπηρία είναι η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (CRPD, 2006), η οποία υπογράφηκε από περισσότερες από 180 χώρες. Η σύμβαση αυτή προάγει την πλήρη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία σε όλους τους τομείς της ζωής και επιβάλλει στα κράτη-μέλη να θεσπίσουν μέτρα για την εξάλειψη των διακρίσεων (United Nations, 2006).

Άλλα σημαντικά κείμενα περιλαμβάνουν:

- Η Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (1975), που έθεσε τις βάσεις για τις επόμενες διεθνείς συμβάσεις (United Nations, 1975).
- Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, που περιλαμβάνει ειδικούς στόχους για τα άτομα με αναπηρία (United Nations, 2015).
- Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2021-2030, που προωθεί την ισότητα και την κοινωνική ένταξη στην ΕΕ (European Commission, 2021).

Βασικές Αρχές και Κατηγορίες Δικαιωμάτων

-Ισότητα και Μη Διάκριση

-Όλα τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα σε ίση μεταχείριση και μη διάκριση σε όλους τους τομείς της ζωής (United Nations, 2006, Άρθρο 5).

-Τα κράτη υποχρεούνται να θεσπίζουν νομοθεσίες κατά των διακρίσεων και να προωθούν πολιτικές ενσωμάτωσης.

-Δικαίωμα στην Εκπαίδευση

-Τα παιδιά με αναπηρία έχουν δικαίωμα στην ενταξιακή εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και με εύλογες προσαρμογές (United Nations, 2006, Άρθρο 24).

-Πρέπει να διασφαλίζεται η πρόσβαση σε ειδική εκπαίδευση και υποστηρικτικές τεχνολογίες.

-Δικαίωμα στην Εργασία

-Το δικαίωμα στην εργασία περιλαμβάνει ίσες ευκαιρίες απασχόλησης, προστασία από διακρίσεις και προσαρμογές στον χώρο εργασίας (International Labour Organization, 2017).

-Οι εργοδότες ενθαρρύνονται να εφαρμόζουν πολιτικές προσβασιμότητας και ενσωμάτωσης.

-Δικαίωμα στην Υγεία

-Τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα σε ποιοτική και προσιτή υγειονομική περίθαλψη (World Health Organization, 2011).

-Οι υπηρεσίες υγείας πρέπει να είναι προσβάσιμες και χωρίς διακρίσεις.

-Δικαίωμα στην Προσβασιμότητα

-Η προσβασιμότητα σε δημόσιους χώρους, μεταφορές, επικοινωνία και τεχνολογία είναι θεμελιώδες δικαίωμα (United Nations, 2006, Άρθρο 9).

-Οι κυβερνήσεις υποχρεούνται να εφαρμόζουν πολιτικές και κανονισμούς για τη βελτίωση της προσβασιμότητας.

-Δικαίωμα στην Αυτονομία και την Υποστήριξη στη Λήψη Αποφάσεων. Οι άνθρωποι με αναπηρία έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν αποφάσεις για τη ζωή τους και να έχουν πρόσβαση σε υποστηρικτικά δίκτυα (United Nations, 2006, Άρθρο 12).

-Οι πολιτικές πρέπει να προωθούν την ανεξαρτησία και την ενδυνάμωση των ατόμων με αναπηρία.

Προκλήσεις και Σύγχρονες Προοπτικές

Παρά τη σημαντική πρόοδο, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, όπως:

-Οικονομικός και κοινωνικός αποκλεισμός, καθώς τα άτομα με αναπηρία έχουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας και φτώχειας.

-Περιορισμένη πρόσβαση σε υποδομές και τεχνολογίες, ειδικά σε αναπτυσσόμενες χώρες.

-Στερεότυπα και προκαταλήψεις, που συνεχίζουν να επηρεάζουν τη συμπερίληψη και την κοινωνική αποδοχή.

-Η προώθηση πολιτικών που ενισχύουν την ισότητα και την προσβασιμότητα αποτελεί βασικό στόχο για την πλήρη ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία.

2.16 Εργασιακά Δικαιώματα

Τα εργασιακά δικαιώματα αποτελούν θεμελιώδες μέρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σχετίζονται με την αξιοπρεπή εργασία, την προστασία των εργαζομένων και τη διασφάλιση δίκαιων συνθηκών εργασίας. Η προάσπιση αυτών των δικαιωμάτων συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή, στη μείωση των ανισοτήτων και στην οικονομική ανάπτυξη.

Νομικό Πλαίσιο και Διεθνείς Συμβάσεις

Η προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων κατοχυρώνεται μέσω διεθνών οργανισμών και συνθηκών, όπως:

-Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948), που αναγνωρίζει το δικαίωμα σε ίση αμοιβή για ίση εργασία και το δικαίωμα ίδρυσης και συμμετοχής σε συνδικαλιστικές οργανώσεις (United Nations, 1948, Άρθρο 23).

-Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO), η οποία έχει υιοθετήσει περισσότερες από 180 συμβάσεις που προστατεύουν τα εργασιακά δικαιώματα, όπως η Σύμβαση για τις Θεμελιώδεις Αρχές και τα Δικαιώματα στην Εργασία (1998) (International Labour Organization, 1998).

-Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2000), που προασπίζει τα δικαιώματα των εργαζομένων στα κράτη-μέλη της ΕΕ (European Union, 2000).

Βασικές Αρχές και Κατηγορίες Εργασιακών Δικαιωμάτων

-Δικαίωμα στην Εργασία.

Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα σε δίκαιη και ελεύθερα επιλεγμένη εργασία χωρίς διακρίσεις (United Nations, 1948). Τα κράτη πρέπει να προωθούν πολιτικές που διασφαλίζουν την πλήρη απασχόληση και τη δίκαιη κατανομή ευκαιριών.

-Δικαίωμα σε Δίκαιες και Αξιοπρεπείς Συνθήκες Εργασίας.

Οι εργαζόμενοι πρέπει να απολαμβάνουν ασφαλείς συνθήκες εργασίας, επαρκείς αποδοχές και περιορισμό των ωρών εργασίας (International Labour Organization, 1998). Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει επίσης την προστασία από εργασιακές καταχρήσεις, όπως η καταναγκαστική εργασία και η παιδική εργασία.

-Δικαίωμα στην Ισότητα και στην Απαγόρευση Διακρίσεων.

Η ισότητα των φύλων και η απαγόρευση διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής, θρησκείας ή αναπηρίας αποτελούν βασικά εργασιακά δικαιώματα (European Union, 2000). Οι πολιτικές ισότητας ενισχύουν τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών ομάδων στην αγορά εργασίας.

-Δικαίωμα σε Δίκαιη Αμοιβή

Οι εργαζόμενοι έχουν δικαίωμα σε δίκαιες και επαρκείς αποδοχές που διασφαλίζουν αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης (United Nations, 1948, Άρθρο 23). Οι διαφορές στις αμοιβές λόγω διακρίσεων πρέπει να εξαιρεθούν.

-Δικαίωμα στην Κοινωνική Προστασία και στην Ασφάλιση. Οι εργαζόμενοι πρέπει να έχουν πρόσβαση σε κοινωνική ασφάλιση, συντάξεις και προστασία από την ανεργία (International Labour Organization, 1952). Τα κράτη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν προγράμματα κοινωνικής ασφάλισης για όλους.

-Δικαίωμα στην Ελευθερία του Συνδικαλισμού και στις Συλλογικές Διαπραγματεύσεις
Οι εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα να οργανώνονται σε συνδικάτα και να διαπραγματεύονται συλλογικές συμβάσεις εργασίας (International Labour Organization, 1949). Η διασφάλιση αυτού του δικαιώματος συμβάλλει στην προάσπιση των συμφερόντων των εργαζομένων.

-Προστασία από την Παρενόχληση και την Κακοποίηση στην Εργασία . Οι εργαζόμενοι πρέπει να προστατεύονται από κάθε μορφή εκφοβισμού, παρενόχλησης και κακομεταχείρισης στον χώρο εργασίας (International Labour Organization, 2019). Οι εργοδότες και τα κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν μηχανισμούς καταγγελίας και προστασίας των θυμάτων.

Σύγχρονες Προκλήσεις και Προοπτικές

Παρά την πρόοδο στις εργασιακές νομοθεσίες, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, όπως:

-Η άτυπη εργασία και η επισφαλής απασχόληση, που στερεί από τους εργαζόμενους βασικά δικαιώματα και κοινωνική προστασία.

-Οι νέες μορφές εργασίας, όπως η τηλεργασία και η gig economy¹, που απαιτούν νέες ρυθμίσεις για τη διασφάλιση δίκαιων συνθηκών.

-Η εργασία των μεταναστών και η εκμετάλλευση, που απαιτούν πιο αυστηρές πολιτικές ελέγχου και προστασίας.

-Οι διεθνείς οργανισμοί και τα κράτη οφείλουν να προσαρμόζουν τη νομοθεσία τους ώστε να ανταποκρίνονται στις νέες εργασιακές προκλήσεις και να προστατεύουν αποτελεσματικά τα δικαιώματα των εργαζομένων.

¹ Η οικονομία των περιστασιακών θέσεων εργασίας (gig economy) είναι το οικονομικό σύστημα μέσω του οποίου ένα εργατικό δυναμικό ανθρώπων (γνωστό ως εργαζόμενοι περιστασιακών θέσεων εργασίας) ασκεί ελεύθερη ή/και παράπλευρη απασχόληση. [“What is the gig economy?” McKinsey & Company, August 2, 2023 Archived from the original on November 27, 2023.

2.17 Δικαιώματα των Καταναλωτών

Τα Δικαιώματα των Καταναλωτών αποτελούν έναν σημαντικό τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της οικονομικής πολιτικής, καθώς διασφαλίζουν την προστασία των πολιτών από καταχρηστικές εμπορικές πρακτικές και εγγυώνται την πρόσβαση σε ασφαλή προϊόντα και υπηρεσίες. Η έννοια της προστασίας των καταναλωτών έχει εξελιχθεί μέσα από νομοθετικές ρυθμίσεις, διεθνείς συνθήκες και δράσεις οργάνωσης υπέρ των καταναλωτών.

Ιστορικό και Νομικό Πλαίσιο

Η επίσημη θεμελίωση των δικαιωμάτων των καταναλωτών πραγματοποιήθηκε το 1962 από τον Πρόεδρο των ΗΠΑ Τζον Φ. Κένεντι, ο οποίος παρουσίασε τέσσερα βασικά δικαιώματα των καταναλωτών:

- Το δικαίωμα στην ασφάλεια
- Το δικαίωμα στην πληροφόρηση
- Το δικαίωμα στην επιλογή
- Το δικαίωμα στην ακρόαση

Αυτά τα δικαιώματα επεκτάθηκαν αργότερα από τα Ηνωμένα Έθνη στη Γενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των Καταναλωτών (United Nations, 1985), η οποία ενσωμάτωσε επιπλέον:

- Το δικαίωμα στην ικανοποίηση βασικών αναγκών
- Το δικαίωμα στην αποζημίωση
- Το δικαίωμα στην εκπαίδευση ως καταναλωτής
- Το δικαίωμα σε ένα υγιεινό περιβάλλον

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επίσης διαμορφώσει ένα σύνολο κανόνων για την προστασία των καταναλωτών, όπως η Οδηγία 2011/83/ΕΕ για τα δικαιώματα των καταναλωτών, που ρυθμίζει ζητήματα εμπορίου, συμβάσεων και ψηφιακών συναλλαγών (European Union, 2011).

Βασικές Κατηγορίες Δικαιωμάτων των Καταναλωτών

1. Δικαίωμα στην Ασφάλεια

Οι καταναλωτές έχουν το δικαίωμα να αγοράζουν προϊόντα και υπηρεσίες που δεν θέτουν σε κίνδυνο την υγεία ή την ασφάλειά τους. Αυτό περιλαμβάνει την ύπαρξη προτύπων ποιότητας, την απαγόρευση επικίνδυνων ουσιών και την ανάκληση ελαττωματικών προϊόντων (European Consumer Organization, 2018).

2. Δικαίωμα στην Πληροφόρηση

Οι καταναλωτές πρέπει να λαμβάνουν σαφείς και ακριβείς πληροφορίες για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που αγοράζουν, συμπεριλαμβανομένων των τιμών, των συστατικών, των όρων χρήσης και των πιθανών κινδύνων (United Nations, 1985).

3. Δικαίωμα στην Επιλογή

Η ύπαρξη ανταγωνισμού στην αγορά επιτρέπει στους καταναλωτές να επιλέγουν ανάμεσα σε διαφορετικά προϊόντα και υπηρεσίες χωρίς εξαναγκασμό ή χειραγώγηση.

4. Δικαίωμα στην Αποζημίωση

Οι καταναλωτές πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να αποζημιώνονται σε περίπτωση ελαττωματικών προϊόντων, παραπλανητικών διαφημίσεων ή κακής παροχής υπηρεσιών (European Union, 2011).

5. Δικαίωμα στην Εκπαίδευση

Η ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους αποτελεί βασικό παράγοντα στην προστασία τους από απάτες και αθέμιτες πρακτικές (OECD, 2016).

6. Δικαίωμα σε Υγιεινό Περιβάλλον

Οι καταναλωτές έχουν δικαίωμα σε ένα καθαρό και ασφαλές περιβάλλον, το οποίο προστατεύεται από περιβαλλοντικούς νόμους και ρυθμίσεις που στοχεύουν στη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση (United Nations, 1985).

Σύγχρονες Προκλήσεις στην Προστασία των Καταναλωτών

Η άνοδος της ψηφιακής οικονομίας: Τα ψηφιακά δικαιώματα των καταναλωτών γίνονται όλο και πιο σημαντικά, καθώς οι αγορές μέσω διαδικτύου απαιτούν πρόσθετη προστασία από διαδικτυακές απάτες και παραβιάσεις προσωπικών δεδομένων (OECD, 2019).

Η βιωσιμότητα και η ηθική κατανάλωση: Οι καταναλωτές αναζητούν πλέον διαφάνεια όσον αφορά την προέλευση των προϊόντων, την εργασιακή ηθική και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της παραγωγής (European Consumer Organization, 2020).

Η ενίσχυση των δικαιωμάτων στις αναπτυσσόμενες χώρες: Σε πολλές χώρες, οι μηχανισμοί προστασίας των καταναλωτών είναι ανεπαρκείς, καθιστώντας τους πολίτες ευάλωτους σε αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

Τα δικαιώματα των καταναλωτών αποτελούν βασικό στοιχείο της κοινωνικής και οικονομικής προστασίας, απαιτώντας συνεχείς νομοθετικές προσαρμογές και διεθνή συνεργασία. Η εξέλιξη της τεχνολογίας και οι αλλαγές στην παγκόσμια αγορά καθιστούν αναγκαία τη διαρκή ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου και εφαρμογής της νομοθεσίας για την προστασία των πολιτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (ΕΣΔΑ)

3.1 Ιστορικό Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)

Η ΕΣΔΑ αποτέλεσε ορόσημο για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη, δημιουργώντας ένα μοναδικό σύστημα διεθνούς δικαιοδοσίας. Η εξέλιξή της αντανακλά τις κοινωνικοπολιτικές αλλαγές της ευρωπαϊκής ηπείρου και την ανάγκη προσαρμογής της σε νέες προκλήσεις. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου συνεχίζει να διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην εφαρμογή και εξέλιξη της Σύμβασης, επηρεάζοντας σημαντικά τη νομολογία των κρατών-μελών.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα νομικά κείμενα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρώπη. Υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1950 και τέθηκε σε ισχύ το 1953, δημιουργώντας ένα νομικό πλαίσιο που δεσμεύει τα κράτη-μέλη να διασφαλίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες (Council of Europe, 1950).

Η ανάγκη για τη δημιουργία της ΕΣΔΑ

Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Ευρώπη βρισκόταν αντιμέτωπη με τις συνέπειες των μαζικών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδιαίτερα λόγω των εγκλημάτων του ναζιστικού καθεστώτος. Η ίδρυση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) το 1945 και η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (United Nations, 1948) αποτέλεσαν τα πρώτα βήματα για τη θεσμική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο. Ωστόσο, στην Ευρώπη αναγνωρίστηκε η ανάγκη για ένα πιο δεσμευτικό σύστημα που θα εξασφάλιζε την τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα από έναν ανεξάρτητο δικαστικό μηχανισμό.

Στο πλαίσιο αυτό, το Συμβούλιο της Ευρώπης ιδρύθηκε το 1949 με στόχο την προώθηση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι πρώτες συζητήσεις για τη διαμόρφωση ενός νομικά δεσμευτικού κειμένου ξεκίνησαν στη Διάσκεψη της Χάγης το 1948, όπου οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις συμφώνησαν στη δημιουργία ενός περιφερειακού συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου (Robertson & Merrills, 1993).

Η διαμόρφωση και υπογραφή της ΕΣΔΑ

Στις 4 Νοεμβρίου 1950, οι 12 τότε χώρες-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης υπέγραψαν την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στη Ρώμη. Η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ στις 3 Σεπτεμβρίου 1953, σηματοδοτώντας τη δημιουργία ενός πρωτοποριακού συστήματος διεθνούς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Council of Europe, 1950).

Η ΕΣΔΑ βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στις αρχές της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αλλά περιλάμβανε επιπλέον μηχανισμούς εποπτείας και προσφυγής που την καθιστούσαν νομικά δεσμευτική για τα κράτη-μέλη. Το σημαντικότερο στοιχείο της ήταν η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), το οποίο ιδρύθηκε το 1959 και σταδιακά εξελίχθηκε σε έναν από τους σημαντικότερους διεθνείς δικαιοδοτικούς φορείς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Spielmann, 2012).

Εξέλιξη και τροποποιήσεις της ΕΣΔΑ

Από την αρχική της μορφή, η ΕΣΔΑ έχει εξελιχθεί σημαντικά μέσα από Πρωτόκολλα που εισήγαγαν νέα δικαιώματα ή ενίσχυσαν τις διαδικασίες εφαρμογής της. Σημαντικά Πρωτόκολλα περιλαμβάνουν:

- Πρωτόκολλο 1 (1952): Προστασία της ιδιοκτησίας, του δικαιώματος στην εκπαίδευση και των ελεύθερων εκλογών.
- Πρωτόκολλο 6 (1983): Κατάργηση της θανατικής ποινής σε καιρό ειρήνης.
- Πρωτόκολλο 11 (1998): Αναδιοργάνωση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και δημιουργία ενός μόνιμου δικαιοδοτικού οργάνου.
- Πρωτόκολλο 14 (2010): Βελτίωση των διαδικασιών του ΕΔΔΑ για την αντιμετώπιση του αυξημένου φόρτου υποθέσεων (Council of Europe, 2021).

3.2 Βασικές Αρχές και Χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) αποτελεί θεμελιώδες νομικό κείμενο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη. Οι βασικές αρχές και τα χαρακτηριστικά της διαμορφώνουν ένα μοναδικό και δεσμευτικό πλαίσιο προστασίας, το οποίο εφαρμόζεται από τα κράτη-μέλη και επιβλέπεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Η ΕΣΔΑ αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη, καθορίζοντας τις βασικές αρχές που πρέπει να τηρούνται από τα κράτη-μέλη. Ο υποχρεωτικός χαρακτήρας των αποφάσεων του ΕΔΔΑ και η ευελιξία μέσω των Πρωτοκόλλων την καθιστούν ένα από τα πλέον επιτυχημένα συστήματα διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

1. Βασικές αρχές της ΕΣΔΑ

Η ΕΣΔΑ στηρίζεται σε θεμελιώδεις αρχές που εξασφαλίζουν την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των ατόμων στα κράτη-μέλη της.

1.1 Η Αρχή της Προστασίας των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Η ΕΣΔΑ θεσπίζει έναν κατάλογο από μη διαπραγματεύσιμα δικαιώματα και ελευθερίες, όπως:

- Το δικαίωμα στη ζωή (Άρθρο 2)
- Η απαγόρευση των βασανιστηρίων (Άρθρο 3)
- Το δικαίωμα στην ελευθερία και ασφάλεια (Άρθρο 5)
- Το δικαίωμα στη δίκαιη δίκη (Άρθρο 6)
- Η ελευθερία της έκφρασης (Άρθρο 10)

Τα δικαιώματα αυτά αποτελούν τη νομική βάση πάνω στην οποία στηρίζονται οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Greer, 2006).

1.2 Η Αρχή της Επικουρικότητας

Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανήκει πρώτιστα στα εθνικά κράτη. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) επεμβαίνει μόνο όταν τα εθνικά μέσα έννομης προστασίας έχουν εξαντληθεί (Spielmann, 2014).

1.3 Η Αρχή του Σεβασμού της Εθνικής Διακριτικής Ευχέρειας (Margin of Appreciation)

Η ΕΣΔΑ αναγνωρίζει ότι οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν έναν βαθμό ευχέρειας στην ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεών της. Αυτό σημαίνει ότι κάθε κράτος μπορεί να λαμβάνει υπόψη τις πολιτισμικές, νομικές και κοινωνικές του ιδιαιτερότητες, υπό την προϋπόθεση ότι δεν παραβιάζει το βασικό πυρήνα των προστατευόμενων δικαιωμάτων (Arai-Takahashi, 2002).

1.4 Η Αρχή της Αναλογικότητας

Η αρχή αυτή ορίζει ότι οποιοσδήποτε περιορισμός σε θεμελιώδη δικαιώματα πρέπει να είναι αναγκαίος, θεμιτός και ανάλογος του επιδιωκόμενου σκοπού. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου χρησιμοποιεί αυτό το κριτήριο για να αξιολογήσει αν ένα κράτος-μέλος έχει υπερβεί τα όρια επιτρεπτού περιορισμού των δικαιωμάτων (Mowbray, 2012).

1.5 Η Αρχή της Δεσμευτικότητας των Αποφάσεων του ΕΔΔΑ

Οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ είναι δεσμευτικές για τα κράτη-μέλη. Αν ένα κράτος παραβιάσει την ΕΣΔΑ, υποχρεούται να συμμορφωθεί με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου και να λάβει μέτρα αποκατάστασης (Council of Europe, 2021).

2. Χαρακτηριστικά της ΕΣΔΑ

Η ΕΣΔΑ διαθέτει ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που την καθιστούν ένα από τα πιο προηγμένα διεθνή συστήματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2.1 Ο Κατάλογος Δικαιωμάτων και Ελευθεριών

Η Σύμβαση περιλαμβάνει τόσο ατομικά και πολιτικά δικαιώματα όσο και κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, μέσω των συμπληρωματικών Πρωτοκόλλων της.

2.2 Ο Μηχανισμός Εφαρμογής

Η ΕΣΔΑ δεν είναι απλά μια διακήρυξη αρχών αλλά περιλαμβάνει έναν μηχανισμό ελέγχου και εφαρμογής μέσω του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)

2.3 Η Ευελιξία μέσω των Πρωτοκόλλων

Η ΕΣΔΑ έχει τροποποιηθεί και επεκταθεί μέσω Πρωτοκόλλων, τα οποία εισάγουν νέα δικαιώματα ή βελτιώνουν τον μηχανισμό της. Για παράδειγμα:

- Το Πρωτόκολλο 1 (1952) προσέθεσε το δικαίωμα στην περιουσία, την εκπαίδευση και τις ελεύθερες εκλογές.
- Το Πρωτόκολλο 6 (1983) και 13 (2002) κατέργησαν τη θανατική ποινή.
- Το Πρωτόκολλο 11 (1998) καθιέρωσε το ΕΔΔΑ ως μόνιμο δικαστικό όργανο.

2.4 Η Ευρεία Ερμηνεία των Δικαιωμάτων

Το ΕΔΔΑ ακολουθεί μια δυναμική ερμηνεία των διατάξεων της Σύμβασης, προσαρμόζοντας την εφαρμογή της στις σύγχρονες εξελίξεις (Letsas, 2007).

3.3 Ο Ρόλος της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), που υιοθετήθηκε το 1950 και τέθηκε σε ισχύ το 1953, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους νομικούς μηχανισμούς για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη. Ο ρόλος της ΕΣΔΑ είναι πολυδιάστατος, καθώς διασφαλίζει την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, παρέχει τη βάση για τη νομική ερμηνεία των δικαιωμάτων αυτών και ενισχύει τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου στα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο ρόλος της ΕΣΔΑ είναι καθοριστικός για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την προώθηση της δημοκρατίας και τη διασφάλιση της λογοδοσίας των κρατών-μελών. Μέσω του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η Σύμβαση διαμορφώνει τη νομική προστασία των πολιτών, προσαρμόζεται στις κοινωνικές εξελίξεις και επηρεάζει τη νομοθεσία σε εθνικό επίπεδο. Ως εκ τούτου, η ΕΣΔΑ παραμένει ένας από τους σημαντικότερους και πιο αποτελεσματικούς μηχανισμούς προστασίας δικαιωμάτων στην Ευρώπη.

Ο ρόλος της είναι:

1. Προστασία Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και Ελευθεριών

Ο πρωταρχικός ρόλος της ΕΣΔΑ είναι να διασφαλίζει την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των ατόμων στα κράτη που την έχουν κυρώσει. Η Σύμβαση καθιερώνει δεσμευτικούς κανόνες για τα κράτη-μέλη και προβλέπει μια σειρά από δικαιώματα, μεταξύ των οποίων:

- Το δικαίωμα στη ζωή (Άρθρο 2)
- Η απαγόρευση βασανιστηρίων και απάνθρωπης μεταχείρισης (Άρθρο 3)
- Η ελευθερία της σκέψης, συνείδησης και θρησκείας (Άρθρο 9)
- Η ελευθερία της έκφρασης (Άρθρο 10)
- Το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη (Άρθρο 6)

-Μέσω των μηχανισμών της, η ΕΣΔΑ λειτουργεί ως ασπίδα προστασίας απέναντι σε αυθαίρετες κυβερνητικές πρακτικές και διασφαλίζει ότι τα κράτη τηρούν τις υποχρεώσεις τους έναντι των πολιτών τους (Mowbray, 2012).

2. Ρόλος του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)

Η ΕΣΔΑ συνοδεύεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), το οποίο εδρεύει στο Στρασβούργο. Το Δικαστήριο έχει υποχρεωτική δικαιοδοσία και επιλαμβάνεται υποθέσεων που αφορούν παραβιάσεις των διατάξεών της από τα κράτη-μέλη.

2.1 Το Δικαίωμα Ατομικής Προσφυγής

Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της ΕΣΔΑ είναι το δικαίωμα των ατόμων να προσφεύγουν στο ΕΔΔΑ όταν θεωρούν ότι έχουν παραβιαστεί τα δικαιώματά τους. Αυτός ο μηχανισμός:

- Επιτρέπει σε πολίτες να ζητήσουν νομική προστασία έναντι του κράτους τους.
- Ενισχύει την υπερεθνική λογοδοσία των κυβερνήσεων.
- Λειτουργεί ως διασφάλιση του κράτους δικαίου (Spielmann, 2014).

2.2 Δεσμευτικότητα των Αποφάσεων του ΕΔΔΑ

Οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ είναι δεσμευτικές για τα κράτη που συμμετέχουν στην ΕΣΔΑ. Αυτό σημαίνει ότι οι κυβερνήσεις οφείλουν να συμμορφωθούν με τις αποφάσεις και να προσαρμόσουν τη νομοθεσία τους ανάλογα. Το Συμβούλιο της Ευρώπης επιβλέπει την εκτέλεση των αποφάσεων μέσω της Επιτροπής Υπουργών (Council of Europe, 2021).

2.3 Νομολογιακή Εξέλιξη και Ερμηνεία της Σύμβασης

Το ΕΔΔΑ χρησιμοποιεί μια δυναμική και εξελικτική ερμηνεία της ΕΣΔΑ, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις. Μέσα από τη νομολογία του, το Δικαστήριο έχει:

-Αναγνωρίζει νέα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στη σεξουαλική ταυτότητα (Oliari and Others v. Italy, 2015).

-Αναπτύξει την έννοια του "ζώντος εγγράφου", επιτρέποντας στην ΕΣΔΑ να προσαρμόζεται σε σύγχρονα ζητήματα (Letsas, 2007).

3. Επίδραση στην Εθνική Νομοθεσία και τις Δημοκρατικές Αξίες

3.1 Εναρμόνιση των Εθνικών Νομοθεσιών με την ΕΣΔΑ

Τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης υποχρεούνται να ευθυγραμμίζουν τη νομοθεσία τους με τις διατάξεις της ΕΣΔΑ. Αυτό έχει οδηγήσει σε:

-Μεταρρυθμίσεις στα νομικά συστήματα των κρατών-μελών.

-Ενίσχυση της προστασίας των μειονοτήτων και ευάλωτων ομάδων (Helfer, 2008)

3.2 Προώθηση του Κράτους Δικαίου και της Δημοκρατίας

Η ΕΣΔΑ λειτουργεί ως πυλώνας της δημοκρατίας στην Ευρώπη, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη μιας κοινής αντίληψης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την υπεροχή του κράτους δικαίου (Brems, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ & ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ

Η αναγνώριση και προστασία των δικαιωμάτων της γυναίκας αποτελεί ζήτημα παγκόσμιας σημασίας και αποτελεί βασική πρόκληση για τα σύγχρονα νομικά και πολιτικά συστήματα. Από τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη (1789) έως τη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (1948), και την κατοχύρωσή τους σε διεθνείς συμβάσεις όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), τα δικαιώματα των γυναικών έχουν μεταβληθεί από αφηρημένες αξίες σε υποχρεώσεις για τα κράτη.

Η ΕΣΔΑ κατοχυρώνει θεμελιώδη δικαιώματα, λειτουργώντας ως υπερεθνικό εργαλείο ελέγχου της κρατικής εξουσίας, ενώ μέσω της νομολογίας του ΕΔΔΑ (Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) επεκτείνει την προστασία κατά των έμφυλων διακρίσεων. Παράλληλα, η CEDAW (1979) και η Στρατηγική της ΕΕ για την Ισότητα των Φύλων (2020–2025) λειτουργούν ως συμπληρωματικά εργαλεία προώθησης της ουσιαστικής ισότητας.

4.1 Δυτικός Κόσμος και Γυναίκα

Η διαδρομή των δικαιωμάτων της γυναίκας στον δυτικό κόσμο χαρακτηρίζεται από μια σταδιακή αλλά ουσιαστική πρόοδο προς τη νομική και κοινωνική ισότητα. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρώπη, περιλαμβάνοντας προστατευτικές ρήτρες ενάντια στις έμφυλες διακρίσεις. Αν και η ΕΣΔΑ δεν αφιερώνει ξεχωριστό άρθρο αποκλειστικά στην ισότητα των φύλων, η γενική απαγόρευση διακρίσεων (Άρθρο 14) σε συνδυασμό με άλλα δικαιώματα, όπως η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή (Άρθρο 8), συνιστά σημαντικό μέσο για την προώθηση της ισότητας των φύλων (Fredman, 2008).

Η νομολογία του ΕΔΔΑ έχει αποσαφηνίσει ότι οι διακρίσεις λόγω φύλου αποτελούν σοβαρή μορφή παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, στην

υπόθεση Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. United Kingdom (1985), το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε διάκριση λόγω φύλου στην οικογενειακή επανένωση. Εξίσου σημαντικό είναι το Πρωτόκολλο Αρ. 12, το οποίο επεκτείνει την απαγόρευση διακρίσεων καθολικά, ανεξαρτήτως του αν τα προσβαλλόμενα δικαιώματα προβλέπονται ρητά στην ΕΣΔΑ (Council of Europe, 1950).

Αναλύοντας τον δυτικό νομικό πολιτισμό, η προσέγγιση της ΕΣΔΑ παραμένει σε μεγάλο βαθμό αρνητικού τύπου: προστατεύει το άτομο από κρατική παρέμβαση, χωρίς να επιβάλλει θετικές υποχρεώσεις. Ωστόσο, η ερμηνευτική πρακτική του ΕΔΔΑ έχει καταφέρει να εντάξει την έννοια της ισότητας σε ένα ευρύτερο πλαίσιο κοινωνικής δικαιοσύνης (Evans, 2015).

4.2 Εργασιακός Χώρος και Γυναίκα

Η ισότητα των φύλων στον χώρο εργασίας παραμένει ένας από τους πιο κρίσιμους τομείς κοινωνικής ανισότητας. Η ΕΣΔΑ, αν και δεν προβλέπει ρητά δικαίωμα στην εργασία, έχει εφαρμοστεί ερμηνευτικά μέσω άρθρων όπως το Άρθρο 8 (ιδιωτική ζωή) και το Άρθρο 14. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι η εργασία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της προσωπικής ταυτότητας και της αξιοπρέπειας του ατόμου (Benvenuti & Downs, 2020).

Η απόφαση Eweida and Others v. the United Kingdom (2013) αποτέλεσε ορόσημο για την ερμηνεία των εργασιακών δικαιωμάτων στο πλαίσιο των θρησκευτικών πεποιθήσεων. Παρότι η υπόθεση αφορούσε κυρίως την έκφραση πίστης στον χώρο εργασίας, το ΕΔΔΑ αναγνώρισε τον ρόλο του κράτους στην εξισορρόπηση προσωπικών ελευθεριών και εργοδοτικών περιορισμών (European Court of Human Rights, 2013).

Στο πεδίο των έμφυλων ανισοτήτων, φαινόμενα όπως η σεξουαλική παρενόχληση, οι μισθολογικές διαφορές και ο αποκλεισμός από θέσεις ευθύνης εξακολουθούν να υφίστανται, παρά την κατοχύρωση της ισότητας. Ορισμένα κράτη έχουν ερμηνεύσει την υποχρέωση θετικής δράσης ως επιτρεπτή εντός των πλαισίων της ΕΣΔΑ,

εφαρμόζοντας ποσοτώσεις φύλου ή ειδικά προγράμματα για τις εργαζόμενες μητέρες (Fredman, 2008).

4.3 Πολιτική και Γυναίκα

Η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική ζωή αποτελεί βασικό δείκτη δημοκρατικής πληρότητας και ουσιαστικής ισότητας. Η ΕΣΔΑ μέσω του Άρθρου 3 του Πρωτοκόλλου Αρ. 1 κατοχυρώνει το δικαίωμα συμμετοχής σε ελεύθερες εκλογές. Αν και η διάταξη είναι διατυπωμένη γενικά, η συνδυαστική εφαρμογή της με το Άρθρο 14 παρέχει νομική βάση για την αντιμετώπιση εμμέσων διακρίσεων κατά των γυναικών (Evans, 2015).

Παρότι σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν εφαρμοστεί πολιτικές ποσοτώσεων ή νομοθετικές ρυθμίσεις για τη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, η εφαρμογή τους παραμένει άνιση. Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει επισημάνει την ανάγκη για ισόρροπη εκπροσώπηση (balanced participation) ως θεμέλιο της πολιτικής δημοκρατίας (Council of Europe, 2020).

Ο Krook (2020) αναδεικνύει, επίσης, τη σοβαρότητα της πολιτικής βίας λόγω φύλου, η οποία λειτουργεί αποτρεπτικά για την ενεργή εμπλοκή των γυναικών. Έτσι, η ΕΣΔΑ, ενώ λειτουργεί ως εργαλείο νομικής προστασίας, χρειάζεται να πλαισιώνεται από εθνικά και κοινωνικά μέτρα ενίσχυσης της συμμετοχής των γυναικών.

4.4 Εκπαίδευση και Γυναίκα

Η πρόσβαση των γυναικών στην εκπαίδευση αποτελεί τόσο δικαίωμα όσο και βασική προϋπόθεση άσκησης όλων των υπολοίπων δικαιωμάτων. Το Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου Αρ. 1 της ΕΣΔΑ εγγυάται το δικαίωμα στην εκπαίδευση, το οποίο αφορά και τις γυναίκες χωρίς διακρίσεις. Ωστόσο, κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες, όπως οι στερεοτυπικοί ρόλοι φύλου ή οι θρησκευτικοί περιορισμοί, επηρεάζουν ακόμη την ισότιμη πρόσβαση.

Η υπόθεση Leyla Şahin v. Turkey (2005) είναι χαρακτηριστική της έντασης μεταξύ θρησκευτικής ελευθερίας και κρατικού κοσμικού πλαισίου. Η αιτούσα αποκλείστηκε από το πανεπιστήμιο λόγω της ισλαμικής μαντίλας. Το Δικαστήριο έκρινε υπέρ του κράτους, όμως η απόφαση προκάλεσε έντονες συζητήσεις σχετικά με το κατά πόσο τα

μέτρα αυτά συνιστούν διακρίσεις κατά των γυναικών (European Court of Human Rights, 2005).

Επιπλέον, η UNESCO (2022) υπογραμμίζει ότι παρά την πρόοδο, οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν αποκλεισμούς από συγκεκριμένους τομείς σπουδών, ιδίως στις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία. Η ουσιαστική ισότητα δεν περιορίζεται μόνο στη δυνατότητα φοίτησης, αλλά επεκτείνεται στην ενδυνάμωση και την ολοκληρωμένη συμμετοχή στην ακαδημαϊκή και επαγγελματική ζωή.

4.5 Νομολογία από το ΕΔΔΑ με έμφαση στο φύλο

Για ενίσχυση της ανάλυσης, αξίζει να αναφερθούν επιπλέον νομολογιακές αποφάσεις του ΕΔΔΑ που προσεγγίζουν ζητήματα φύλου:

1. *Konstantin Markin v. Russia* (2012): Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η άρνηση άδειας πατρότητας σε άντρα στρατιωτικό παραβίαζε το Άρθρο 14 σε συνδυασμό με το Άρθρο 8, καθώς θεσμοθετούσε στερεοτυπικούς ρόλους φύλου εις βάρος των ανδρών και, έμμεσα, εις βάρος των γυναικών ως αποκλειστικών φροντιστών.
2. *Zarb Adami v. Malta* (2006): Διαπιστώθηκε παραβίαση της ΕΣΔΑ όταν η υποχρεωτική υπηρεσία ενόρκου επιβαλλόταν μόνο σε άνδρες, θίγοντας την ισότητα στη δημόσια ζωή και αποκαλύπτοντας κρατικές πρακτικές βασισμένες σε έμφυλες διακρίσεις.
3. *B. v. France* (1992): Το ΕΔΔΑ υπογράμμισε ότι η έλλειψη νομικής αναγνώρισης φύλου των τρανς ατόμων οδηγούσε σε προσβολή της ιδιωτικής τους ζωής (Άρθρο 8), φέρνοντας στο προσκήνιο τις διακρίσεις λόγω ταυτότητας φύλου, οι οποίες πλήττουν κυρίως τρανς γυναίκες.

4.6 Διαθεματική προσέγγιση (Intersectionality)

Η διαθεματική προσέγγιση (intersectionality²), όπως διατυπώθηκε αρχικά από την Crenshaw, προσφέρει ένα κρίσιμο εργαλείο για την κατανόηση της εμπειρίας των γυναικών που βρίσκονται στη διασταύρωση πολλαπλών ταυτοτήτων (φυλή, τάξη, θρησκεία, σεξουαλικότητα). Στο πλαίσιο της ΕΣΔΑ, η ελλιπής ορατότητα τέτοιων γυναικών (π.χ. μετανάστριες, Ρομά, ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα) αποτελεί σημαντικό μειονέκτημα της υφιστάμενης νομικής πρακτικής.

Η απουσία ρητής αναγνώρισης της διασταυρούμενης διάκρισης οδηγεί σε μονοδιάστατη απονομή δικαιοσύνης. Αν η ΕΣΔΑ επιδιώκει να προασπίσει ουσιαστικά τα δικαιώματα των γυναικών, οφείλει να ενσωματώσει διαθεματικά κριτήρια ανάλυσης και προστασίας στο ερμηνευτικό της πλαίσιο (Verloo, 2007).

4.7 Σύγχρονες εξελίξεις – Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (2011) αποτελεί το πρώτο νομικά δεσμευτικό διεθνές κείμενο για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας. Αν και δεν ενσωματώνεται στην ΕΣΔΑ, συνδέεται λειτουργικά και συμπληρωματικά. Η Σύμβαση περιλαμβάνει ρητά άρθρα για την προστασία των θυμάτων, την ποινικοποίηση της ψυχολογικής, σωματικής, σεξουαλικής και οικονομικής βίας, καθώς και υποχρεώσεις για την εκπαίδευση των αρχών. Η υποχώρηση ορισμένων κρατών (π.χ. Τουρκία, Πολωνία) από τη Σύμβαση συνιστά οπισθοδρόμηση και δείχνει την ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση του πλαισίου της ΕΣΔΑ, προκειμένου να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά οι έμφυλες μορφές βίας. (Council of Europe, 2011)

² Το Λεξικό της Οξφόρδης ορίζει τη διαθεματικότητα ως «την αλληλένδετη φύση των κοινωνικών κατηγοριοποιήσεων όπως η φυλή, η τάξη και το φύλο, που θεωρούνται ότι δημιουργούν επικαλυπτόμενα και αλληλεξαρτώμενα συστήματα διακρίσεων ή μειονεκτημάτων». Η λέξη διαθεματικότητα, που επινοήθηκε για πρώτη φορά από την καθηγήτρια Kimberlé Crenshaw το 1989, προστέθηκε στο Λεξικό της Οξφόρδης το 2015, με τη σημασία της να αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο στον κόσμο των δικαιωμάτων των γυναικών. [«Intersectionality 101: what is it and why is it important?» Womankind Worldwide, November 24, 2019]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΙΣΛΑΜ

Σύμφωνα με την ισλαμική παράδοση στις γυναίκες δεν δόθηκαν ίσα δικαιώματα. Η βασική επιχειρηματολογία πίσω από αυτή την ισλαμική παράδοση, που δεν επιβάλλεται από το Κοράνι, αλλά από τον ανδροκρατούμενο κλήρο, ήταν πολύ ταπεινωτική για τις γυναίκες και τους άνδρες. Σύμφωνα με την παράδοση των ισλαμιστών και το νόμο της Σαρίας, οι γυναίκες έπρεπε να φορούν πέπλα και να καλύπτουν τον εαυτό τους, να παραμένουν στο σπίτι, για να είναι μητέρες και σύζυγοι μόνο, αντί να είναι ισότιμες στη σύγχρονη ζωή. Είχαν ελάχιστα κληρονομικά δικαιώματα, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι άνδρες είχαν άφθονα δικαιώματα στην κάθε περιοχή, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος για την πολυγαμία (μέχρι τέσσερις συζύγους) και το δικαίωμα ο άντρας να χωρίσει τις συζύγους του λέγοντας απλά τη λέξη «διαζύγιο». Οι γυναίκες διαχωρίζονται από την επικρατούσα τάση της κοινωνίας. Ήταν κυρίως αναλφάβητες. Αυτές οι γυναίκες δεν θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην οικονομία ή στη συνολική ανάπτυξη των χωρών τους.

Η σχέση του γυναικείου φύλου και του Ισλάμ βρίσκεται στο επίκεντρο πολιτικών και νομικών συζητήσεων τις τελευταίες δεκαετίες, τόσο εντός των μουσουλμανικών κοινοτήτων όσο και στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Η πολυμορφία της ισλαμικής παράδοσης, σε συνδυασμό με τις πατριαρχικές κοινωνικές δομές και τις πολιτικοποιημένες ερμηνείες του Κορανίου, καθιστά δύσκολη την παρουσίαση ενός ενιαίου πλαισίου για τη θέση της γυναίκας στο Ισλάμ (Ahmed, 1992).

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), σε αντιδιαστολή με θρησκευτικά συστήματα που ενσωματώνουν θρησκευτικό δίκαιο (sharia), καλείται να εξισορροπήσει την ελευθερία θρησκείας (Άρθρο 9) με άλλα δικαιώματα, όπως η ισότητα των φύλων (Άρθρο 14) και ο σεβασμός στην ιδιωτική ζωή (Άρθρο 8). Στο πλαίσιο αυτό, οι γυναίκες μουσουλμανικού θρησκεύματος βρίσκονται συχνά στο σταυροδρόμι διακριτικής προστασίας και περιοριστικής πολιτικής.

5.1 Η Σημασία της Ελευθερίας Θρησκείας (Άρθρο 9 ΕΣΔΑ)

Η ελευθερία θρησκευτικής έκφρασης, όπως ορίζεται στο Άρθρο 9 της ΕΣΔΑ, προστατεύει τη δυνατότητα κάθε ατόμου να εκδηλώνει τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, περιλαμβανομένης της ενδυματολογικής επιλογής (όπως η ισλαμική μαντήλα). Ωστόσο, η εφαρμογή αυτού του δικαιώματος δεν είναι απόλυτη, καθώς μπορεί να περιοριστεί για λόγους «δημόσιας ασφάλειας», «προστασίας της τάξης» ή «των δικαιωμάτων των άλλων» (Council of Europe, 1950).

Η αντιπαράθεση γύρω από τη χρήση της μαντήλας στα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της έντασης, όπως φαίνεται σε πολλές εθνικές έννομες τάξεις, αλλά και σε νομολογία του ΕΔΔΑ.

5.2 Νομολογία: Η υπόθεση Leyla Şahin v. Turkey (2005)

Η υπόθεση Leyla Şahin v. Turkey είναι ίσως η πιο χαρακτηριστική σχετική με το γυναικείο φύλο και το Ισλάμ. Η φοιτήτρια Leyla Şahin απαγορεύτηκε να παρακολουθεί μαθήματα στο πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης επειδή φορούσε ισλαμική μαντήλα. Το ΕΔΔΑ έκρινε, με πλειοψηφία, ότι δεν υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 9, καθώς το κράτος δικαιούται να προστατεύσει τον κοσμικό του χαρακτήρα και την ισότητα των φύλων, ιδιαίτερα στο πανεπιστήμιο.

Η υπόθεση αυτή αναδεικνύει το πολύπλοκο ερώτημα του πώς μπορεί να προστατευθεί η θρησκευτική ταυτότητα των γυναικών χωρίς να ενισχυθούν πατριαρχικές ή καταπιεστικές ερμηνείες (European Court of Human Rights, 2005).

5.3 Το Ισλάμ, η Παράδοση και η Πατριαρχία

Πολλές κριτικές φεμινιστικές προσεγγίσεις επισημαίνουν ότι οι πατριαρχικές πρακτικές που αποδίδονται στο Ισλάμ είναι κυρίως αποτέλεσμα πολιτισμικών παραδόσεων και όχι θεμελιωδών δογμάτων της πίστης (Wadud, 2006). Το Ισλάμ, σε ορισμένες ερμηνείες, περιέχει πνεύμα ισότητας, ιδίως στο επίπεδο των θρησκευτικών καθηκόντων, αλλά στην πράξη εφαρμόζεται επιλεκτικά και συχνά υπέρ των ανδρών. Η πολυφωνία εντός του ισλαμικού κόσμου (σαλαφισμός, σουφισμός, μεταρρυθμιστικές ερμηνείες) δείχνει ότι η εμπειρία της μουσουλμάνας γυναίκας δεν είναι ομοιογενής, αλλά εξαρτάται από τον γεωγραφικό, πολιτικό και κοινωνικό της περίγυρο (Ahmed, 1992).

5.4 Διαθεματικότητα: Μουσουλμάνες γυναίκες στην Ευρώπη

Στο ευρωπαϊκό περιβάλλον, οι μουσουλμάνες γυναίκες με μεταναστευτικό υπόβαθρο βιώνουν πολλαπλές μορφές αποκλεισμού: λόγω φύλου, θρησκείας, εθνικότητας, ακόμα και γλώσσας. Η πολιτική απαγόρευσης της μαντήλας, σε χώρες όπως η Γαλλία, πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες, καθώς τις αποκλείει από τη δημόσια εκπαίδευση και την εργασία. Η ΕΣΔΑ, ως νομικό εργαλείο, δεν έχει ακόμη ενσωματώσει ρητά τη διαθεματική διάσταση των διακρίσεων, γεγονός που περιορίζει τη δυνατότητα ολιστικής προστασίας (Verloo, 2007).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η σχέση του γυναικείου φύλου με το Ισλάμ δεν μπορεί να αναλυθεί αποκλειστικά μέσα από την οπτική της κοσμικότητας έναντι της θρησκευτικής έκφρασης. Αντιθέτως, απαιτεί πολυπαραγοντική προσέγγιση που αναγνωρίζει τις φωνές των ίδιων των μουσουλμάνων γυναικών. Η ΕΣΔΑ προσφέρει βασικές εγγυήσεις, αλλά δεν επαρκεί από μόνη της για να εξασφαλίσει την ουσιαστική ισότητα των μουσουλμάνων γυναικών στην Ευρώπη. Η Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων 2020–2025 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποτελεί τον οδικό χάρτη για την επίτευξη μιας Ευρώπης ισότητας, όπου όλοι οι πολίτες, ανεξαρτήτως φύλου, έχουν ίσες ευκαιρίες να ζήσουν, να αναπτυχθούν και να ηγηθούν. Η στρατηγική αυτή βασίζεται σε μια διπλή προσέγγιση: την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές (gender mainstreaming) και τη λήψη στοχευμένων δράσεων για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων (European Commission, 2020).

6.1 Βασικοί Στόχοι Της Ευρωπαϊκής Ένωσης

6.1.1 Τερματισμός της έμφυλης βίας

Η στρατηγική δίνει έμφαση στην πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών έμφυλης βίας, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, της σεξουαλικής παρενόχλησης και της διαδικτυακής βίας. Το 2024, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε την πρώτη ενωσιακή νομοθεσία για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας, η οποία απαγορεύει πρακτικές όπως ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων και οι αναγκαστικοί γάμοι (European Parliament, 2024).

6.1.2 Αντιμετώπιση των έμφυλων στερεοτύπων

Η στρατηγική στοχεύει στην πρόκληση και αλλαγή των έμφυλων στερεοτύπων μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, εκστρατειών ευαισθητοποίησης και προώθησης

θετικών προτύπων. Η αλλαγή των κοινωνικών αντιλήψεων είναι κρίσιμη για την επίτευξη της ισότητας των φύλων (European Commission, 2020).

6.1.3 Μείωση των έμφυλων ανισοτήτων στην αγορά εργασίας

Η στρατηγική επιδιώκει τη μείωση των ανισοτήτων στην απασχόληση, τις αμοιβές και τις συντάξεις μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το 2022, η ΕΕ ενέκρινε οδηγία για τη βελτίωση της ισορροπίας των φύλων στα διοικητικά συμβούλια των εισηγμένων εταιρειών, θέτοντας στόχο τουλάχιστον 40% συμμετοχής του υποεκπροσωπούμενου φύλου έως το 2026 (European Commission, 2022).

6.1.4 Προώθηση της ισότιμης συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων

Η στρατηγική ενθαρρύνει την ισότιμη συμμετοχή ανδρών και γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δεσμευτεί να επιτύχει ισορροπία των φύλων σε όλα τα επίπεδα διοίκησης έως το 2024 (European Commission, 2020).

6.1.5 Ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές (gender mainstreaming)

Η στρατηγική προωθεί την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές και προγράμματα της ΕΕ, διασφαλίζοντας ότι οι επιπτώσεις στις γυναίκες και τους άνδρες λαμβάνονται υπόψη σε όλα τα στάδια της πολιτικής διαδικασίας (European Institute for Gender Equality, 2022).

6.1.6 Προώθηση της ισότητας των φύλων σε παγκόσμιο επίπεδο

Η ΕΕ δεσμεύεται να προωθήσει την ισότητα των φύλων και την ενδυνάμωση των γυναικών σε διεθνές επίπεδο, ενσωματώνοντας την ισότητα των φύλων στις εξωτερικές της πολιτικές και συνεργασίες (European Commission, 2020)

6.2 Πρόσφατες Εξελίξεις Και Προκλήσεις

Παρά τις σημαντικές προόδους, η επίτευξη των στόχων της στρατηγικής αντιμετωπίζει προκλήσεις. Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε και ενίσχυσε τις υφιστάμενες ανισότητες, επηρεάζοντας δυσανάλογα τις γυναίκες, ιδιαίτερα στον τομέα της φροντίδας και της απασχόλησης (EIGE, 2022). Επιπλέον, η αντίσταση ορισμένων κρατών-μελών στην επικύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης υπογραμμίζει την ανάγκη για συνεχή δέσμευση και δράση σε επίπεδο ΕΕ (Council of Europe, 2011).

Η Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων 2020–2025 αποτελεί ένα φιλόδοξο και ολιστικό σχέδιο για την προώθηση της ισότητας των φύλων στην ΕΕ. Η επιτυχία της εξαρτάται από τη συνεχή δέσμευση των κρατών-μελών, την ενεργή συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές και προγράμματα. Η επόμενη στρατηγική για την περίοδο μετά το 2025 θα πρέπει να βασιστεί στα επιτεύγματα και τα διδάγματα της παρούσας, ενισχύοντας περαιτέρω τις προσπάθειες για μια Ευρώπη ισότητας (Fredman, 2008).

Η έννοια του gender mainstreaming (ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου) παραμένει περισσότερο διαδικαστική παρά ουσιαστική, εφόσον εφαρμόζεται χωρίς μηχανισμούς αξιολόγησης ή λογοδοσίας (Verloo, 2007). Ο Δείκτης Ισότητας των Φύλων του EIGE καταγράφει στασιμότητα ή ελάχιστη πρόοδο σε κρίσιμους τομείς, όπως η εργασία και η φροντίδα (EIGE, 2022).

Η νέα LGBTIQ Equality Strategy (2020–2025) αποτελεί θετικό βήμα για την προσέγγιση διαθεματικής ισότητας, εντούτοις η εφαρμογή της είναι άνιση, ιδίως όσον αφορά τις τρανς γυναίκες, οι οποίες παραμένουν εξαιρετικά ευάλωτες σε πολλαπλές διακρίσεις (European Commission, 2021).

Συνολικά, η ΕΕ διατηρεί έναν φιλόδοξο ρητορικό λόγο υπέρ της ισότητας των φύλων, ο οποίος όμως δεν μεταφράζεται πάντοτε σε δεσμευτικές ή εφαρμόσιμες πολιτικές. Η

απόσταση ανάμεσα στο «πρέπει» και στο «γίνεται» εξακολουθεί να καθορίζει το πεδίο εφαρμογής των ευρωπαϊκών πολιτικών ισότητας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα εργασία εξέτασε το φαινόμενο της έμφυλης ανισότητας μέσα από το πρίσμα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), επιχειρώντας να αναδείξει την πολυπλοκότητα της έννοιας της ισότητας του φύλου σε διαφορετικά κοινωνικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα.

Η ανάλυση των τομέων κοινωνικής ζωής όπου η γυναίκα συνεχίζει να υφίσταται διακρίσεις (εργασία, πολιτική, εκπαίδευση) αποκάλυψε την ανεπάρκεια των υφιστάμενων μηχανισμών στην εξάλειψη των δομικών εμποδίων. Παρότι η ΕΣΔΑ λειτουργεί ως θεμέλιο της προστασίας, δεν επιβάλλει θετικές υποχρεώσεις για προώθηση της ισότητας, αφήνοντας στα κράτη περιθώρια ερμηνείας που συχνά ευνοούν την αδράνεια ή την αναπαραγωγή πατριαρχικών προτύπων.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η πολιτισμική διάσταση της ανισότητας, όπως αναδείχθηκε στο κεφάλαιο περί Ισλάμ και γυναικείας ταυτότητας, όπου διαφαίνεται ότι η έννοια της ισότητας δεν μπορεί να εφαρμόζεται με οριζόντιους, δυτικούς όρους. Το Δικαστήριο, σε ορισμένες περιπτώσεις, υιοθετεί προσέγγιση "περιθωρίου εκτίμησης", που ενίοτε καταλήγει σε νομιμοποίηση ανισοτήτων στο όνομα της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, αν και προβάλλει ένα ρητορικά δυναμικό πλαίσιο για την ισότητα των φύλων, εντούτοις η εφαρμογή του συχνά αντιμετωπίζει πολιτικές αντιστάσεις από κράτη-μέλη που προτάσσουν "παραδοσιακές αξίες". Η απουσία δεσμευτικών μηχανισμών επιτήρησης και κυρώσεων οδηγεί στη θεσμική διάσταση της ανισότητας — στην αναγνώριση του δικαιώματος χωρίς εξασφάλιση της πραγμάτωσής του.

Επιπλέον, η εργασία τόνισε την ανάγκη για διαθεματική προσέγγιση, καθώς οι γυναίκες δεν βιώνουν όλες τις ανισότητες με τον ίδιο τρόπο. Η εμπειρία των μεταναστριών, των Ρομά, των ΛΟΑΤΚΙ+ και των φτωχών γυναικών αναδεικνύει την πολλαπλότητα και διαστρωμάτωση των διακρίσεων, γεγονός που απαιτεί νομικό και πολιτικό λόγο περισσότερο σύνθετο και προσαρμοσμένο στις πραγματικότητες.

Σε τελική ανάλυση, η νομική προστασία που προσφέρει η ΕΣΔΑ αποτελεί αναγκαία αλλά όχι επαρκή προϋπόθεση για την επίτευξη της ουσιαστικής ισότητας. Χρειάζεται:

- Ερμηνεία της ΕΣΔΑ υπό το πρίσμα της θετικής δράσης και της κοινωνικής ισότητας
- Ενίσχυση της λογοδοσίας των κρατών στο ευρωπαϊκό πλαίσιο
- Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση όλων των επιπέδων διοίκησης και δικαιοσύνης
- Αναγνώριση της πολιτισμικής πολυμορφίας χωρίς συμβιβασμούς στα θεμελιώδη δικαιώματα
- Η επίτευξη της ουσιαστικής ισότητας των φύλων δεν είναι μόνο νομικός στόχος, αλλά πολιτικός, κοινωνικός και αξιακός. Αποτελεί προϋπόθεση για μια δικαιότερη Ευρώπη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Anaya, S. J. (2004). *Indigenous peoples in international law*. Oxford University Press.
- Arai-Takahashi, Y. (2002). *The Margin of Appreciation Doctrine and the Principle of Proportionality in the Jurisprudence of the ECHR*. Intersentia.
- Benvenisti Europe. (1950). *European Convention on Human Rights*. Retrieved from <https://www.echr.coe.int>
- Benvenisti, E., & Downs, G. W. (2020). *International Human Rights Law: Between Theory and Practice*. Cambridge University Press..
- Brems, E. (2015). *Human Rights: Universality and Diversity*. Cambridge University Press.
- Charlesworth, H., & Chinkin, C. (2000). *The Boundaries of International Law: A Feminist Analysis*. Manchester University Press.
- Council of Europe. (1950). *European Convention on Human Rights*. <https://www.echr.coe.int>
- Council of Europe. (2011). *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. Strasbourg. Council of Europe.
- Council of Europe. (2011). *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention)*. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention>
- Council of Europe. (2015). *Human rights and gender identity*. Strasbourg.
- Council of Europe. (2020). *Balanced Participation of Women and Men in Political and Public Decision-Making*. Strasbourg.
- Council of Europe. (2020). *Balanced participation of women and men in political and public decision-making*. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/genderequality>
- Council of Europe. (2021). *Guide on the case-law of the European Convention on Human Rights*. European Court of Human Rights.

- Daes, E. I. (2001). *Indigenous peoples and their relationship to land*. United Nations.
- Dahl, R. A. (1989). *Democracy and its critics*. Yale University Press.
- Dworkin, R. (1977). *Taking rights seriously*. Harvard University Press.
- European Commission. (2020). *Union of equality: Gender equality strategy 2020–2025*. https://ec.europa.eu/info/publications/gender-equality-strategy-2020-2025_en
- European Commission. (2021). *LGBTIQ equality strategy 2020–2025*. https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/lgbtiq-equality_en
- European Commission. (2021). *Union of equality: Strategy for the rights of persons with disabilities 2021-2030*. Brussels.
- European Consumer Organization. (2018). *Consumer protection in the EU*. Brussels.
- European Consumer Organization. (2020). *Sustainable consumption and consumer rights*. Brussels.
- European Court of Human Rights. (2005). *Leyla Şahin v. Turkey, No. 44774/98*.
- European Court of Human Rights. (2005). *Leyla Şahin v. Turkey, No. 44774/98*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int>
- European Court of Human Rights. (2012). *Konstantin Markin v. Russia, No. 30078/06*. Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int>
- European Court of Human Rights. (2013). *Eweida and Others v. the United Kingdom, No. 48420/10*.
- European Court of Human Rights. (2013). *Eweida and Others v. the United Kingdom, Nos. 48420/10 et al.* Retrieved from <https://hudoc.echr.coe.int>
- European Court of Human Rights. (2015). *Case of Oliari and Others v. Italy (Application no. 18766/11 and 36030/11)*. Strasbourg: ECHR.
- European Institute for Gender Equality. (2022). *Gender Equality Index 2022: The COVID-19 pandemic and care*. <https://eige.europa.eu>
- European Union. (2000). *Charter of Fundamental Rights of the European Union*. Brussels.
- European Union. (2011). *Directive 2011/83/EU on consumer rights*. Brussels.

- Evans, M. D. (2015). *The European Convention on Human Rights* (4th ed.). Oxford University Press.
- Floridi, L. (2014). *The ethics of information*. Oxford University Press.
- Fredman, S. (2008). *Human Rights Transformed: Positive Rights and Positive Duties*. Oxford University Press.
- Goodwin-Gill, G. S., & McAdam, J. (2007). *The refugee in international law*. Oxford University Press.
- Greer, S. (2006). *The European Convention on Human Rights: Achievements, Problems and Prospects*. Cambridge University Press.
- Helfer, L. R. (2008). Redesigning the European Court of Human Rights: Embeddedness as a Deep Structural Principle of the European Human Rights Regime. *European Journal of International Law*, 19(1), 125-159.
- Human Rights Watch. (2011). *Falling Short: The Rights of Women at Work in Europe*. Retrieved from <https://www.hrw.org/>
- Human Rights Watch. (2011). *Falling short: The rights of women at work in Europe*. Retrieved from <https://www.hrw.org/report/2011/03/07/falling-short/rights-women-work-europe>
- International Labour Organization. (1949). *Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention* (No. 87). Geneva.
- International Labour Organization. (1951). *Equal Remuneration Convention* (No. 100). Geneva.
- International Labour Organization. (1952). *Social Security (Minimum Standards) Convention* (No. 102). Geneva.
- International Labour Organization. (1998). *Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work*. Geneva.
- International Labour Organization. (1999). *Worst Forms of Child Labour Convention* (No. 182). Geneva.
- International Labour Organization. (2000). *Maternity Protection Convention* (No. 183). Geneva.
- International Labour Organization. (2017). *Employment and disability: Inclusion, rights and opportunities*. Geneva.
- International Labour Organization. (2019). *Violence and Harassment Convention* (No. 190). Geneva.

- International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA). (2020). State-sponsored homophobia report. Geneva.
- International Organization for Migration (IOM). (2018). Global compact for safe, orderly and regular migration. United Nations.
- Krook, M. L. (2020). *Violence Against Women in Politics*. Oxford University Press.
- Krook, M. L. (2020). *Violence against women in politics*. Oxford University Press.
- Letsas, G. (2007). *A Theory of Interpretation of the European Convention on Human Rights*. Oxford University Press.
- Marshall, T. H. (1950). *Citizenship and social class and other essays*. Cambridge University Press.
- Mowbray, A. (2012). *Cases, Materials, and Commentary on the European Convention on Human Rights*. Oxford University Press.
- Mowbray, A. (2012). *Cases, Materials, and Commentary on the European Convention on Human Rights*. Oxford University Press.
- OECD. (2016). *Consumer education in the digital age*. Paris.
- OECD. (2019). *Protecting consumers in digital markets*. Paris.
- Oneworld. (1992). *Women and gender in Islam: Historical roots of a modern debate*. Yale University Press.
- Robertson, A. H., & Merrills, J. G. (1993). *Human Rights in Europe: A Study of the European Convention on Human Rights*. Manchester University Press.
- Singer, P. (1975). *Animal liberation: A new ethics for our treatment of animals*. HarperCollins.
- Spielmann, D. (2012). *Allowing the Right Margin: The European Court of Human Rights and the National Margin of Appreciation Doctrine*. Cambridge University Press.
- Spielmann, D. (2014). *Allowing the Right Margin: The European Court of Human Rights and the National Margin of Appreciation Doctrine*. Cambridge University Press.
- Spielmann, D. (2014). *Allowing the Right Margin: The European Court of Human Rights and the National Margin of Appreciation Doctrine*. Cambridge University Press.

- UN Women. (2021). Ending violence against women: Essential services package for women and girls subject to violence. New York.
- UNESCO. (2022). *Global Education Monitoring Report: Gender Equality in Education*. Retrieved from <https://www.unesco.org/>
- UNESCO. (2022). Global education monitoring report: Gender equality in education. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/global-education-monitoring-report>
- UNHCR. (2016). The 1951 Convention and its 1967 Protocol. United Nations High Commissioner for Refugees.
- UNICEF. (2021). The state of the world's children 2021: On my mind – Promoting, protecting and caring for children's mental health. UNICEF.
- United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- United Nations. (1948). Universal Declaration of Human Rights. New York. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- United Nations. (1951). Convention relating to the status of refugees. Geneva.
- United Nations. (1966). International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.
- United Nations. (1975). Declaration on the Rights of Disabled Persons. New York.
- United Nations. (1979). Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW). New York.
- United Nations. (1985). UN Guidelines for Consumer Protection. New York.
- United Nations. (1989). Convention on the Rights of the Child. United Nations.
- United Nations. (1992). Rio Declaration on Environment and Development. <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>
- United Nations. (1993). Declaration on the Elimination of Violence against Women. New York.
- United Nations. (1995). Beijing Declaration and Platform for Action. Fourth World Conference on Women. Beijing.
- United Nations. (2006). Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). New York.

- United Nations. (2007). United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples.
- United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. New York.
- Verloo, M. (2007). Multiple meanings of gender equality: A critical frame analysis of gender policies in Europe. Central European University Press.
- Wadud, A. (2006). Inside the gender jihad: Women's reform in Islam. Oneworld Publications.
- Wiessner, S. (2011). Indigenous sovereignty: A matter of human rights. Oxford University Press.
- Wintemute, R. (2011). Sexual orientation and human rights. Oxford University Press.
- World Economic Forum. (2023). Global Gender Gap Report 2023. Geneva.
- World Health Organization. (2011). World report on disability. Geneva.
- World Health Organization. (2017). Sexual health, human rights and the law. Geneva.
- World Health Organization. (2018). Eliminating female genital mutilation: An interagency statement. Geneva.
- World Health Organization. (2020). Women's health and well-being in Europe. Geneva.